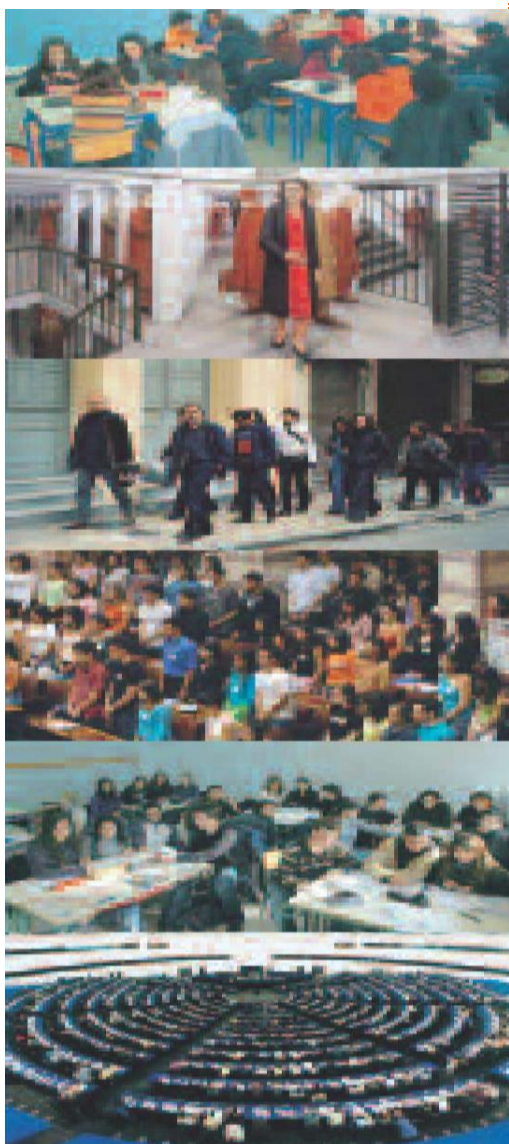

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ

Γ' Λυκείου

Τετράδιο Εργασίας και Έρευνας του Μαθητή

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ ΑΘΗΝΑ

2^{ος} τόμος

**Κοινωνιολογία
Γ' γενικού λυκείου**

**Τετράδιο
Εργασίας και
Έρευνας του
Μαθητή**

Συγγραφείς
Ρεγγίνα Κασιμάτη
Κοινωνιολόγος
Εκπαιδευτικός Β'/θμιας
Εκπαίδευσης

Στράτος Γεωργούλας
Επίκουρος Καθηγητής
Κοινωνιολογίας
Πανεπιστήμιο Αιγαίου

Μαρία Παπαϊωάννου
Δρ.Κοινωνιολόγος
Εκπαιδευτικός Β'/θμιας
Εκπαίδευσης

Ιωάννης Πράνταλος
Κοινωνιολόγος
Διδάκτορας Φιλοσοφίας

Μέλη Επιτροπής Κρίσης

Σωκράτης Κονιόρδος
Επίκουρος Καθηγητής Κοινωνιολο-
γίας, Πανεπιστήμιο Κρήτης

Χρήστος Πατσός
Διδάκτορας Κοινωνιολογίας,
Εκπαιδευτικός Β'/θμιας Εκπαίδευ-
σης

Σοφία Σταμάτη
Κοινωνιολόγος, Εκπαιδευτικός
Β'/θμιας Εκπαίδευσης

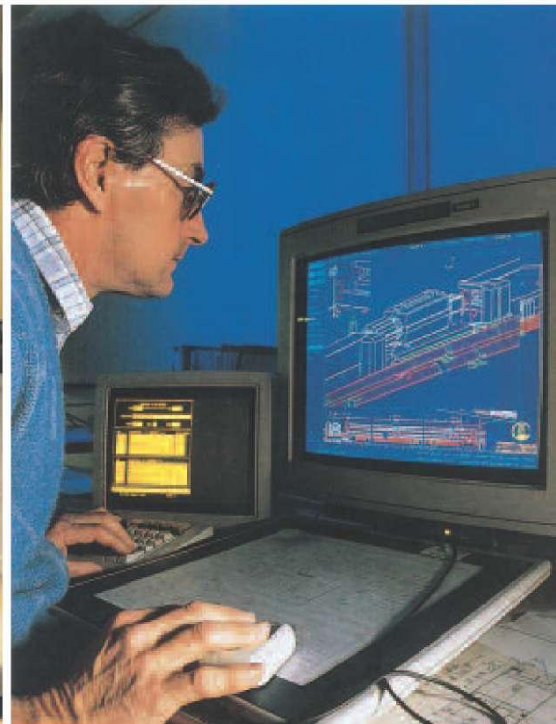
Εποπτεία στο πλαίσιο του
Παιδαγωγικού Ινστιτούτου
Νικόλαος Πετρόπουλος
Σύμβουλος του Παιδαγωγικού
Ινστιτούτου

Γλωσσική Επιμέλεια
Μαρίτα Κλειδωνάρη
Φιλολόγος

Φωτογραφική Επιμέλεια
Ευγενία Κουμαντάρη
Κοινωνιολόγος, Εκπαιδευτικός
Β'/θμιας Εκπαίδευσης

Προσαρμογή του βιβλίου για
μαθητές με μειωμένη όραση
Ομάδα Εργασίας Ινστιτούτου
Εκπαιδευτικής Πολιτικής
Μετατροπή
Τζώρτζη Δήμητρα
Επιμέλεια
Σκούταρη Σπυριδούλα

Κεφάλαιο 6

6. Εργασία, ανεργία και κοινωνικές ανισότητες

6.1. ΣΧΕΔΙΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Θέμα: Εργασία για όλους;

Ένα από τα σημαντικότερα θέματα που απασχολούν τους νέους είναι η εξεύρεση εργασίας. Έστω ότι εσείς αποφασίζατε για τη δημιουργία θέσεων εργασίας στη χώρα και τη μείωση της ανεργίας.

Εάν υποθέσουμε ότι έχετε τη δυνατότητα να επιλέξετε μια δέσμη μέτρων, ποιες από τις παρακάτω αποφάσεις θα λαμβάνατε και ποιες σε κάθε περίπτωση θα ήταν οι κοινωνικές συνέπειες της επιλογής σας για τους εργαζόμενους; Είναι δυνατό να εξασφαλίσετε τη συναίνεση όλων; Οι εργοδότες και οι ερ-

γαζόμενοι μπορούν να έχουν τις ίδιες απόψεις;

Υπόθεση Α. Μείωση του κόστους εργασίας

Υπόθεση Β. Μείωση των ωρών εργασίας

Υπόθεση Γ. Μείωση των κερδών (Συμβουλευτείτε την εισαγωγή του Τ.Ε.Ε.Μ. για τη διαδικασία εφαρμογής του σχεδίου εργασίας).

6.2. ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ-ΕΡΕΥΝΑ ΤΕΚΜΗΡΙΩΝ

Με την έρευνα τεκμηρίων μπορούμε να εξετάσουμε δειγματοληπτικά ή αναλυτικά συγκεκριμένα θέματα που μας ενδιαφέρουν. Ως τεκμήρια μπορούν να εξεταστούν αρχεία, στατιστικά στοιχεία, προσωπικά ημερολόγια, νομοθεσίες, αποφάσεις και πρακτικά διαφόρων φορέ-

ων, φωτογραφικό υλικό. Ακόμη, στοιχεία είναι δυνατόν να αντληθούν από δήμους, διεθνείς οργανισμούς, τη Βουλή των Ελλήνων ή το Ευρωκοινοβούλιο, την Ε.Σ.Υ.Ε., τη ΓΣΕΕ κ.ά.

Να συλλέξετε άρθρα από εφημερίδες που σχετίζονται με το θέμα της ασφάλειας των εργαζομένων στους χώρους εργασίας. Μπορείτε να εργαστείτε ως εξής: συγκεντρώνετε σχετικό υλικό για 2 εβδομάδες από διαφορετικές εφημερίδες και στη συνέχεια καταγράφετε τα συμβάντα, τις ηλικίες, τα προβλήματα και τις ελλείψεις που αναφέρονται. Μετά την καταγραφή να προβείτε σε ερμηνείες και να εξάγετε συμπεράσματα. Ενδεικτικά παραθέτουμε το πρωτοσέλιδο άρθρο εφημερίδας.

Νέο έγκλημα σε χώρο δουλειάς ΝΕΚΡΟΣ 15ΧΡΟΝΟΣ

Εργάτης-μαθητής

«Ένας 15χρονος μαθητής νυχτερινού Λυκείου, που αναγκαζόταν να δουλεύει ανασφάλιστος σαν χειριστής κλάρκ, σε μάντρα φορτηγών..., είναι το 119ο θύμα για το ...2004. Για τον Δ. Κ. η ιδιότητα του "εργάτη" υπερίσχυσε αυτής του "μαθητή", προκειμένου να ανακουφίσει οικονομικά την πολύτεκνη οικογένειά του. Για τους εργοδότες του, που για την αστυνομία παραμένουν άφαντοι τέσσερις μέρες μετά το έγκλημα, δεν ήταν παρά μια ακόμα φτηνή πηγή κέρδους, στο παιχνίδι του αδυσώπητου ανταγωνισμού, καθώς δουλεύει ανασφάλιστος και κατά παράβαση ακόμη και του υπάρχο-

**ντος νομικού πλαισίου, που απαγορεύει την εργασία στη συγκεκριμένη ειδικότητα χωρίς το απαραίτητο δίπλωμα.»
(Ριζοσπάστης 28/12/2004).**

6.3. ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

6.3.1 Να αντιστοιχίσετε τα στοιχεία της στήλης Α με τα στοιχεία της στήλης Β

Στήλη Α

- 1. Βιομηχανική Επανάσταση**
- 2. Φιλανθρωπία-Αλληλεγγύη**
- 3. Σειρά συναρμολόγησης**
- 4. Ο καταμερισμός εργασίας οδηγεί σε σύγκρουση**
- 5. Φτώχεια**
- 6. Καπιταλισμός**
- 7. Κοινωνικές ανισότητες**

8. Ο καταμερισμός εργασίας οδηγεί σε συνοχή

Στήλη Β

A. Μη κυβερνητικές οργανώσεις

B. Εισαγωγή της μηχανής στο χώρο δουλειάς

Γ. Φορτισμός

Δ. Αδυναμία αντιμετώπισης στοιχειωδών αναγκών για επιβίωση

Ε. Ατομική ιδιοκτησία στα μέσα παραγωγής

ΣΤ. Κ. Μαρξ

Z. Ε. Ντυρκέμ

Η. Κοινωνική διαστρωμάτωση

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------

6.3.2 Να φτιάξετε έναν πίνακα με τα επαγγέλματα του παππού, της γιαγιάς, του πατέρα και της μητέρας για όλους τους μαθητές της τάξης και να γράψετε τα επαγγέλματα που ασκούσαν στην προηγούμενη γενιά και τα επαγγέλματα που ασκούν σήμερα οι γονείς (ανώνυμα). Να εξετάσετε τις αλλαγές που έχουν πραγματοποιηθεί στη διάρκεια των δύο γενεών. Να σχολιάσετε ιδιαίτερα τις μεταβολές που έχουν πραγματοποιηθεί στα επαγγέλματα των γυναικών (γιαγιά-μητέρα).

Α/Α Μαθη τών	Επαγγέλματα των γονέων		Επαγγέλματα παππούδων και γιαγιάδων			
	Πατέρα	Μητέρα	Σόι του πατέρα		Σόι της μητέρας	
			Παπ- πού	Για- γιά	Παπ- πού	Γιαγιά
1						
2						
3						
4						

5						
6						
7						
8						
9						
10						

6.3.3 Ποια η κοινωνική σημασία του τραγουδιού «Η φάμπρικα». Να αναφέρετε (ονομαστικά) τα κοινωνικά φαινόμενα στα οποία παραπέμπουν οι διάφοροι στίχοι του τραγουδιού.

Η φάμπρικα

Στίχοι	A/A	Κοινωνικά φαινόμενα
Η φάμπρικα δε σταματά	(1)	1.
δουλεύει μέρα νύχτα	(2)	

και πώς τον λεν το διπλανό	(3)	
και τον τρελό τον Ιταλό	(4)	
να τους ρωτήσω δε μπορώ	(5)	
ούτε να πάρω αέρα	(6)	
Δουλεύω μπρος τη μηχανή	(7)	2.
στη βάρδια δύο-δέκα	(8)	
και από τη πρώτη τη στιγμή	(9)	
μου στείλανε τον ελεγκτή	(10)	

να μου πετάξει στο αυτί	(11)	
δυσολόγια νέτα σκέτα	(12)	
Άκουσε φίλε εμιγκρέ*	(13)	3.
ο χρόνος είναι χρήμα	(14)	
με τους εργάτες μη μιλάς	(15)	
την ώρα σου να τη κρατάς	(16)	
το γιο σου μην τον λησμονάς	(17)	
πεινάει κι είναι κρίμα	(18)	
		Κ.Ο.Κ.

και εκεί στο πόστο μου σκυφτός	(19)	
ξεχνάω τη γενιά μου	(20)	
είμαι το νούμερο 8	(21)	
με ξέρουν όλοι με αυτό	(22)	
κι εγώ κρατάω μυστικό	(23)	
ποιο είναι το όνομά μου.	(24)	
*εμιγκρέ=μετανάστης		
Στίχοι: Γ.Σκούρτης		
Μουσική: Γ.Μαρκόπουλος		
Τραγούδι: Λ.Χαλκιάς		

6.3.4 Με βάση τον πίνακα να σχολιάσετε την απασχόληση στην Ελλάδα κατά κλάδο παραγωγής. Να επισημάνετε σε ποιους κλάδους παρατηρείται αύξηση των απασχολουμένων και σε ποιους κλάδους μείωση και πώς υπολογίζεται η ανεργία από τα στοιχεία του πίνακα.

Απασχόληση, Ανεργία, Εργατικό Δυναμικό (Σε χιλιάδες)

	1998	1999	2000	2001	2002
Εργατικό δυναμικό	4.445,7	4.463,2	4.437,4	4.362,2	4.369,0
Απασχολούμενοι	3.967,2	3.939,8	3.946,3	3.917,5	3.948,9
% του συνόλου του εργατικού δυναμικού	89,2	88,3	88,9	89,8	90,4
Κατά κλάδο					
Γεωργία, κτηνοτροφία, αλιεία	704,2	669,1	670,7	627,0	623,8

Ορυχεία	18,3	18,6	16,5	17,8	18,9
Μεταποίηση	578,0	568,8	557,0	557,4	540,8
Ηλεκτρισμός φωτα- έριο	35,3	40,9	38,1	34,3	33,7
Οικοδομή- σεις δημό- σια έργα	282,3	273,3	276,6	284,8	293,9

Εμπόριο, εστιατόρια, ξενοδοχεία	916,9	926,6	930,6	928,2	947,3
Μεταφορές, αποθηκεύ- σεις, επικοινων- νίες	244,8	248,2	251,4	250,0	243,5

Τράπεζες ασφάλειες και διαχεί- ρηση ακίνη- της περιου- σίας	290,5	292,7	303,2	320,9	324,3
Λοιπές υπηρεσίες	896,7	901,6	902,3	897,1	922,7
Άνεργοι	478,5	523,4	491,1	444,7	420,1

% του συνόλου του εργατι- κού δυναμι- κού	10,8	11,7	11,1	10,2	9,6
--	-------------	-------------	-------------	-------------	------------

Πηγή: Η Ελλάδα σε αριθμούς, Ε.Σ.Υ.Ε., 2002

6.3.5 Να σημειώσετε ποιες από τις παρακάτω φράσεις είναι Σωστές ή Λάθος.

	ΣΩΣΤΟ	ΛΑΘΟΣ
1. Η σειρά συναρμολόγησης πρωτοεμφανίστηκε στις Η.Π.Α. Ένας από τους λόγους ήταν η ύπαρξη πολλών Ευρωπαίων μεταναστών που δεν ομιλούσαν την αγγλική		
2. Τα κοινωνικά στρώματα είναι ιεραρχημένα		

3. Οι κοινωνικές ανισότητες αφορούν μόνο το εισόδημα		
4. Η παιδική εργασία είναι φαινόμενο των υπό ανάπτυξη χωρών		
5. Ο Μαγο εισήγαγε τη σειρά συναρμολόγησης		

6.3.6 Να διαβάσετε το κείμενο που ακολουθεί και να εξηγήσετε πώς αποδίδεται η έννοια της κοινωνικής διαστρωμάτωσης για τις λεγόμενες φτωχές και πλούσιες χώρες.

«...η αντίθεση ανάμεσα σε "φτωχές και πλούσιες χώρες" είναι απόλυτα σχετική. Η εξάπλωση των γρήγορων μέσων μεταφοράς και των τεχνολογιών που διευκολύνουν την πλανητική επικοινωνία επιτρέπει σε μικρές ομάδες προνομιούχων κατοίκων των "φτωχών χωρών" να ενταχθούν στην παγκόσμια ελίτ και να κάνουν συχνά την εμφάνισή τους τόσο στους τόπους, όπου πραγματοποιείται η οικονομική δραστηριότητα, όσο και σε κείνους όπου γίνεται η επιδεικτική κατανάλωση. Από την άλλη πλευρά, στις

"πλούσιες χώρες" παρατηρούνται διαστρωματώσεις με μεγάλες αντιθέσεις. Παρά το γεγονός ότι το κυριότερο χαρακτηριστικό αυτών των χωρών είναι η ύπαρξη μιας πολυάριθμης μεσαίας τάξης, η οποία απέκτησε πρόσβαση σε μια ευρύτατη ποικιλία αγαθών που θεωρούνται πλέον σχεδόν αυτονόητα (π.χ. κύρια και εξοχική κατοικία, ειδικευμένη εργασία, υπολογιστής και τηλέφωνο, αυτοκίνητο και συχνή χρήση των διεθνών μέσων μεταφοράς), παρατηρούμε ότι στο περιθώριο αυτής της τάξης αναπτύσσονται νησίδες απόλυτης εξαθλίωσης, οι οποίες τροφοδοτούνται τακτικά από το μεταναστευτικό ρεύμα που προέρχεται από τις φτωχές χώρες» («Ποιος τελικά θα καρπωθεί την πρόοδο στις επικοινωνίες;» Le

**monde diplomatique τεύχος 1,
2004:6-7).**

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

6.3.7 Να σχολιάσετε την παρακάτω φράση: «Δεν είναι αξιοπερίεργο ο Διευθυντής ενός εργοστασίου να κερδίζει περισσότερο από έναν υπάλληλο super market. Είναι όμως αξιοπερίεργο τα παιδιά τους να μην έχουν ίσες ευκαιρίες».

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

6.4. ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ

Με βάση τα στοιχεία που δίνονται, να κατασκευάσετε πίνακα για τις αναπτυσσόμενες και τις αναπτυγμένες χώρες. Να σχολιάσετε τα αποτελέσματα.

ΑΝΑΠΤΥΣΣΟΜΕΝΕΣ ΧΩΡΕΣ

- Συνολικός πληθυσμός (2003) : 5.083.370.000
- Πληθυσμός κάτω των 18 (2003): 1.924.210.000
- Πληθυσμός κάτω των πέντε ετών (2003):
552.742.000
- Προσδόκιμο ζωής κατά τη γέννηση (2003): 62 έτη
- Βρεφική θνησιμότητα ανά 1.000 γεννήσεις

(2003): 60

- **Κάτω των πέντε ετών θνησιμότητα ανά 1.000 γεννήσεις (2003): 87**
- **Μητρική θνησιμότητα ανά 100.000 γεννήσεις (2000): 440**
- **Καθαρό ποσοστό εγγραφής φοίτησης στο σχολείο (1996-2003): 78%**
- **Ποσοστό αλφαριθμητισμού ενηλίκων (2000): 74%**
- **Ποσοστό πληθυσμού με βελτιωμένη παροχή πόσιμου νερού (2002): 79%**
- **Ποσοστό πληθυσμού με επαρκείς εγκαταστά-**

- **σεις υγιεινής (2002): 49%**
- **Ποσοστό παιδιών ενός έτους που εμβολιάστηκαν (2003) ενάντια σε:**
 - ✓ **φυματίωση 85%**
 - ✓ **διφθερίτιδα/ κοκίτη / τέτανο 76%**
 - ✓ **πολιομυελίτιδα 77%**
 - ✓ **ιλαρά 75%**
 - ✓ **ηπατίτιδα 40%**
- **Εργασία, ανεργία και κοινωνικές ανισότητες 59**
- **Εκτίμηση αριθμού ενηλίκων και παιδιών (0-49 ετών) με HIV/AIDS: 34.900.000**
- **Εκτίμηση αριθμού παιδιών (0-14 ετών) με HIV/AIDS: 2.100.000**

- Εκτίμηση αριθμού ορφανών παιδιών (0-17ετών) εξαιτίας του HIV/AIDS: 15.000.000
- Ακαθάριστο Εθνικό Εισόδημα κατά κεφαλή (σε \$ Αμερικής, 2003): 1.255
- Ποσοστό πληθυσμού που ζει με λιγότερο από 1 δολάριο την ημέρα (1990-2002): 22%

ΑΝΑΠΤΥΓΜΕΝΕΣ ΧΩΡΕΣ

- **Συνολικός πληθυσμός (2003) :949.593.000**
- **Πληθυσμός κάτω των 18 (2003): 206.750.000**
- **Πληθυσμός κάτω των πέντε ετών (2003):
54.425.000**
- **Προσδόκιμο ζωής κατά τη γέννηση (2003): 78
έτη**
- **Βρεφική θνησιμότητα ανά 1.000 γεννήσεις
(2003): 5**
- **Κάτω των πέντε ετών θνησιμότητα ανά 1.000
γεννήσεις (2003): 6**
- **Μητρική θνησιμότητα ανά 100.000 γεννήσεις
(2000): 13**

- Καθαρό ποσοστό εγγραφής φοίτησης στο σχολείο (1996-2003): 96%
- Ποσοστό αλφαριθμητισμού ενηλίκων (2000): μη διαθέσιμο
- Ποσοστό πληθυσμού με βελτιωμένη παροχή πόσιμου νερού (2002): 100%
- Ποσοστό πληθυσμού με επαρκείς εγκαταστάσεις υγιεινής (2002): 100%
- Ποσοστό παιδιών ενός έτους που εμβολιάστηκαν (2003) ενάντια σε:
 - ✓ φυματίωση μη διαθέσιμο
 - ✓ διφθερίτιδα/ κοκίτη/ τέτανο 95%

- ✓ **πολιομυελίτιδα 93%**
- ✓ **ιλαρά 92%**
- ✓ **ηπατίτιδα 62%**
- **Εκτίμηση αριθμού ενηλίκων και παιδιών (0-49 ετών) με HIV/AIDS: 1.600.000**
- **Εκτίμηση αριθμού παιδιών (0-14 ετών) με HIV/AIDS: 17.000**
- **Εκτίμηση αριθμού ορφανών παιδιών (0-17 ετών) εξ αιτίας του HIV/AIDS: μη διαθέσιμο**
- **Ακαθάριστο Εθνικό Εισόδημα κατά κεφαλή (σε \$ Αμερικής, 2003): 28.337**
- ◆ **Ποσοστό πληθυσμού που ζει με λιγότερο από**

1 δολάριο την ημέρα (1990-2002): μη διαθέσιμο

(www.unicef.gr/reports - Η κατάσταση των παιδιών στον κόσμο, 2005).

	Αναπτυσσόμενες χώρες	Αναπτυγμένες χώρες
Δημογραφικά στοιχεία		

Εκπαίδευση		
Υγεία		

Ακαθόριστο εθνικό κατά κεφαλή εισόδημα		

Φτώχεια		

Κεφάλαιο 7

7. Μορφές και κοινωνικές βάσεις της εξουσίας

7.1. ΣΧΕΔΙΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Θέμα: Η πολιτική πρέπει να ενδιαφέρει όλους τους νέους;

Να εξηγήσετε τους λόγους της θετικής ή αρνητικής απάντησης σας. Σε ποια επίπεδα της καθημερινότητάς σας παρεμβαίνει η πολιτική και με ποιους τρόπους; (Να ανατρέξετε στην εισαγωγή του Τ.Ε.Ε.Μ. για τη διαδικασία εφαρμογής ενός σχεδίου εργασίας).

7.2. ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ-ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΠΕΙΡΑΜΑ

Το κοινωνικό πείραμα μπορεί να πραγματοποιηθεί μέσα στο πλαίσιο της τάξης. Μέσω της εφαρμογής ενός κοινωνικού πειράματος προσπαθούμε να βρούμε τις σχέσεις μεταξύ διαφορετικών παραγόντων-μεταβλητών και στη συνέχεια να αναλύσουμε αν η σχέση μεταξύ τους είναι ή όχι αιτιώδης. Για να κατανοήσουμε ακριβώς τη σημασία και την εξέλιξη ενός κοινωνικού πειράματος θα δώσουμε ένα παράδειγμα. Το θέμα μας είναι η σχέση μεταξύ ωρών διαβάσματος των μαθητών (στο σπίτι) και επίδοσης στα μαθήματα. Με βάση τη σχέση ανάμεσα στις ώρες και τις επιδόσεις είναι δυνατό να διατυπωθούν γενικές αρχές που να ερμηνεύουν την επίδοση

των μαθητών.

Θα πρέπει να τονίσουμε ότι η σχέση ανάμεσα στις δυο αυτές μεταβλητές σε πραγματικές καταστάσεις εξαρτάται και από άλλους παράγοντες, οι οποίοι επηρεάζουν την επίδοση του μαθητή. Η παρεμβολή των άλλων παραγόντων δημιουργεί ένα πεδίο αλληλεπιδράσεων με τις δυο μεταβλητές του παραδείγματός μας, με αποτέλεσμα να υπάρχει κίνδυνος συγκάλυψης της πραγματικής σχέσης.

Η εφαρμογή του κοινωνικού πειράματος μπορεί να πραγματοποιηθεί στην τάξη με τη λύση ενός σταυρόλεξου.

Χωρίζεται η τάξη σε ομάδες ομοιογενείς και ανομοιογενείς. Για παράδειγμα χωρίζονται σε ομάδες των δυο ατόμων, ομοιογενείς ως προς το φύλο (Α-Α)-(Κ-Κ) και ανο-

μοιογενείς (Α-Κ), και δίνεται σε όλες τις ομάδες το σταυρόλεξο, το οποίο καλούνται να λύσουν σε συγκεκριμένο χρόνο.

Καταγράφονται τα αποτελέσματα ως προς το βαθμό επίλυσης του σταυρολέξου, συγκρίνονται οι ομάδες και εξάγονται αποτελέσματα. Παράλληλα γίνεται κριτική για τη μεθοδολογία που χρησιμοποιήθηκε (π.χ. αν τηρήθηκαν οι προδιαγραφές για την εξίσωση των ομάδων ως προς τις ικανότητές τους και άλλους παράγοντες που επηρεάζουν τις επιδόσεις τους).

	1	2	3	4	5	6	7	8
1								
2								
3								
4								
5								
6								
7								
8								

Οριζόντια:

1. Πολιτική διαδικασία μέσω της οποίας επιλέγονται οι βουλευτές.
2. Είδος εταιρείας - Άφωνη νοθεία.
3. Λέγεται ότι η γεωργία, η βιομηχα-

νία και οι υπηρεσίες αποτελούν ... παραγωγής μιας χώρας (γενική πληθυντικού).

4. Ηχητική ...τάση - Έτσι τρώγεται η σαλάτα (αντιστρόφως).

5. Αρχικά ποδοσφαιρικής ομάδας - Είναι η Αγ. Αικατερίνη στο Σινά (αντιστρόφως).

6. ... Γκεβέρα - Υποθετικός σύνδεσμος (αντιστρόφως).

7. Ξενική άρνηση – Εκπαιδευτικά αρχικά (αντιστρόφως).

8. Συγκροτείται μετά τις εκλογές και ασκεί νομοθετικό έργο.

Κάθετα:

1. Ενιαίος συγκεντρωτικός μηχανισμός εξουσίας (πληθυντικός).

2. Χρησιμοποιούνται κατά τη διάρκεια των εκλογών και υποδέχονται τις ψήφους.

3. ΠΑΕ Λάρισας (αντιστρ.) - Δε με-

ταδίδεται ήχος εκεί.

4. Η αρχή του ... δήμου – Αρνητικό της αρχαίας.

5. Οι δημοσκοπήσεις ερευνούν την κοινή ... (γενική ενικού).

6. Ολότητα ατόμων, συχνά με κοινή καταγωγή, γλώσσα, πολιτισμό (γενική πληθυντικού) - Ομόηχα φωνήεντα.

7. ... Νομισματική Ένωση.

8. Λέγεται ότι υπάρχει μεταξύ των γενεών (πληθυντικός).

7.3. ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

7.3.1 Να διαβάσετε το απόσπασμα από το άρθρο στην εφημερίδα. Να σχολιάσετε πώς αποδίδονται οι έννοιες λαός, έθνος, έθνος-κράτος.

«Η σκοτεινή πλευρά της δημοκρατίας»

«...Ο καθηγητής Ιστορικής Κοινωνιολογίας του Πανεπιστημίου του Λος Άντζελες, Μάικλ Μαν, υποστηρίζει στο έργο του "The Dark Side of Democracy" ότι οι εθνικές εκκαθαρίσεις αποτελούν τη "σκοτεινή πλευρά της δημοκρατίας" ...Στη σύγχρονη εποχή, η λέξη "λαός" απέκτησε μια διαφορετική σημασία, την έννοια του έθνους, της εθνικής ομάδας δηλαδή ο "λαός" είναι κάτι με κοινή κουλτούρα και αίσθηση κοινής κληρονομιάς διαφορετικής απ' αυτής άλλων λαών. Αλλά αν ο "λαός" πρόκειται να ασκήσει την εξουσία στο "εθνικό κράτος" του και ο λαός προσδιορίζεται με εθνοτικούς όρους, τι θα συμβεί με αυτούς που έχουν διαφορετική εθνότητα;

...φυσικά η ύπαρξη διαφορετικών εθνοτικών ομάδων στο πλαίσιο του ίδιου κράτους δε σημαίνει κατ' ανάγκη βία, εθνικές εκκαθαρίσεις και γενοκτονία. Οι εθνοτικές διαφορές θα καταλήξουν στη βία, σύμφωνα με τον Μαν, όταν μία από τις ομάδες έχει την αίσθηση ότι είναι αντικείμενο οικονομικής εκμετάλλευσης από την άλλη. Αν το απαρτχάιντ στη Νότια Αφρική ήταν πιστό στην ιδεολογία της διαφορετικής αλλά ισότιμης ανάπτυξης των δύο φυλών, οι Αφρικανοί δεν θα είχαν ποτέ επαναστατήσει. ...για τον Μαν, οι εθνικές εκκαθαρίσεις είναι ένα σύγχρονο φαινόμενο το οποίο συμβαδίζει με την εμφάνιση του έθνους-κράτους και τη δημοκρατική οργάνωση της κοινωνίας. Φυσικά, η εθνική βία προϋπήρχε του έθνους-κράτους. Όμως ήταν περιο-

ρισμένη και είχε ωφελιμιστικούς στόχους. Οι φόνοι ήταν ένας τρόπος με τον οποίο η ομάδα κυριαρχούσε επάνω σε μία άλλη με στόχο είτε να τη σκλαβώσει (και να την εκμεταλλευτεί οικονομικά) είτε να την κάνει να αλλαξοπιστήσει. Όμως η βία που έχει στόχο είτε να εκδιώξει μία ομάδα από μία συγκεκριμένη περιοχή είτε να την εξοντώσει είναι ένα σύγχρονο φαινόμενο. Ο αριθμός των νεκρών τον 20ό αιώνα λόγω εθνοτικών ρήξεων υπερβαίνει τα 70 εκατομμύρια...»

(Ελευθεροτυπία 20/09/2004, Διασκευή στο άρθρο του Τάκη Μίχα «Η σκοτεινή πλευρά της δημοκρατίας»).

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

7.3.2 Να παρατηρήσετε τον πίνακα, να κατασκευάσετε στη συνέχεια ένα δικό σας με θέμα σχετικό με την πολιτική (π.χ. εκλογές) ψάχνοντας να βρείτε τις σχετικές έννοιες.

Θε- σμός	Κοινω- νική α- νάγκη	Ιδεολο- γικό πλαίσιο	Σχετική αξία	Κοινω- νικός προσδι- ορισμός	Ρυθμι- στικός κανόνας
Πολιτι- κή	Διακυ- βέρνη- ση	Δημο- κρατία	Ισότητα	Εκλογές	Δικαίω- μα ψή- φου
Ανάλο- γες ο- μάδες	Κύριες οργα- νώσεις	Ρόλοι θέσεις	Πολιτι- στικά σύμβο- λα	Κοινω- νική ε- πιδοκι- μασία	Έκτρο- πη συ- μπερι- φορά
Φιλελεύ- θεροι	Πολιτι- κά κόμ- τής	Βουλευ- τής	Σημαία	Παράση- μο	Αντι- δραστι-

	ματα				κός
--	-------------	--	--	--	------------

Πηγή: Ν. Τάτσης 1986: 112-115

Θε- σμός	Κοινω- νική α- νάγκη	Ιδεολο- γικό πλαίσιο	Σχετική αξία	Κοινω- νικός προσδι- ορισμός	Ρυθμι- στικός κανόνας
Ανάλο- γες ο- μάδες	Κύριες οργα- νώσεις	Ρόλοι θέσεις	Πολιτι- στικά σύμβο-	Κοινω- νική ε- πιδοκι-	Έκτρο- πη συ- μπερι-

			λα	μασία	φορά

7.3.3 Να σχολιάσετε τη φράση του Λουδοβίκου του 14ου ο οποίος είπε «το Κράτος είμαι εγώ». Μπορεί ένας μονάρχης να είναι το Κράτος;

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

7.4. ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ

7.4.1 Να διαβάσετε το παρακάτω απόσπασμα και να περιγράψετε τις ανομικές καταστάσεις που μπορεί να προκύψουν στη λειτουργία του δημοκρατικού πολιτεύματος.

«...οι θεσμοί που στάθηκαν πιο σημαντικοί ...στις Ηνωμένες Πολιτείες είναι οικονομικοί, μάλλον, παρά πολιτικοί. Μάλιστα η πολιτική θεωρήθηκε ως μέσο επίτευξης και προσαρμόστας οικονομικών στόχων και συνηθειών... Με λίγα λόγια: η πολιτική στις ΗΠΑ σπάνια ήταν αυτόνομη δύναμη. Έχει τις ρίζες της στην πολιτική σφαίρα και οι άνθρωποι της χρησιμοποιούν πολιτικά μέσα για να εξασφαλίζουν οικονομικά οφέλη. Έτσι το ενδιαφέρον γι'

αυτήν σπάνια ήταν ενδιαφέρον για πολιτικά ζητήματα... Η ανάγκη που έχει ο κομματάρχης κι ο μηχανισμός του για χρήματα σημαίνει πως αξιώματα πωλούνται κι αγοράζονται συχνά... Η αμερικανική πολιτική γέννησε τον καιροσκόπο πολιτικό μέσα στο συμβιβαστικό σύστημα του δικομματικού κράτους...» (C.W. Mills, 1970: 510).

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

7.4.2 Να διαβάσετε τα ποσοστά στον πίνακα και να γράψετε τις απόψεις σας σχετικά με την αποχή ή τα λευκά. Νομίζετε ότι είναι ενδείξεις πολιτικής αλλοτρίωσης ή εκδήλωση κριτικής στάσης στις πολιτικές διαδικασίες; Να αιτιολογήσετε τις απόψεις σας σύμφωνα με τις θεωρίες που έχουν διατυπωθεί στο βιβλίο του μαθητή.

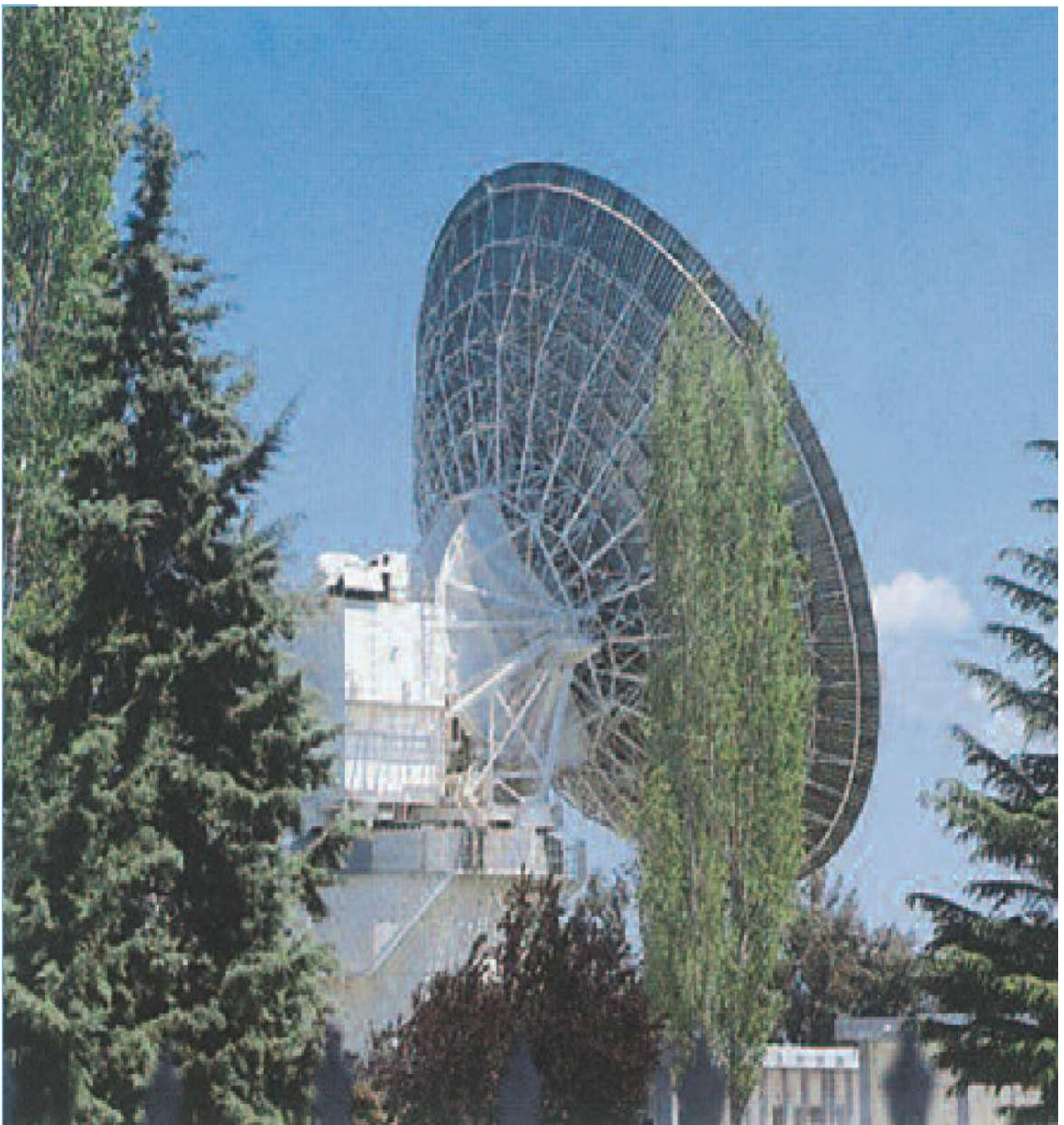
Ποσοστό Αποχής και Λευκών-Άκυρων στις Εθνικές Εκλογές της Ελλάδας, 1974-2004

Ημερομηνία Εκλογών	Αποχή (%)	Λευκά/Άκυρα (%)
17.11.1974	20,47	1,10
20.11.1977	18,89	1,24
18.10.1981	22,71	1,43
2.06.1985	19,81	0,90
18.06.1989	19,67	2,22
5.11.1989	19,30	1,50
8.04.1990	20,76	1,68
10.10.1993	20,78	1,70
22.09.1996	23,66	2,85
9.04.2000	24,26	2,26

7.03.2004	23,38	2,20
Μέσος όρος (1974-2004)	21,24	1,73

Προσαρμογή από στοιχεία του Υπουργείου Εσωτερικών, Διεύθυνση Εκλογών, 6.07.2005 (Διασκευή Ν. Πετρόπουλου)

Κεφάλαιο 8

8. Το άτομο, η κοινωνία και τα μέσα μαζικής επικοινωνίας

8.1. ΣΧΕΔΙΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Θέμα: Η συχνότητα χρήσης πολιτιστικών αγαθών από τους μαθητές

Η πανελλήνια έρευνα του Εθνικού Κέντρου Βιβλίου για τον αναλφαβητισμό (1998) πραγματοποιήθηκε σε πανελλαδικό δείγμα πληθυσμού 5.147 Ελλήνων ηλικίας 15 ετών και άνω. Πρόκειται για ποσοτική έρευνα με χρήση δομημένου ερωτηματολογίου, το οποίο ήταν διαφοροποιημένο για αυτούς που δεν είχαν ολοκληρώσει την 9χρονη υποχρεωτική εκπαίδευση και αυτούς που την είχαν ολοκληρώσει. Η

**μέθοδος δειγματοληψίας ήταν
στρωματοποιημένη δειγματοληψία*
όσον αφορά στο φύλο, την ηλικία,
την αστικότητα κατοικίας και το
μορφωτικό επίπεδο των ερωτώμε-
νων (με βάση στοιχεία του πληθυ-
σμού από την απογραφή του 1991).**

**«Η συντριπτική πλειοψηφία και
των δυο ομάδων παρακολουθεί τη-
λεόραση τουλάχιστον μία φορά την
εβδομάδα, όμως καθημερινά παρα-
κολουθεί το 92,6% των υποεκπαι-
δευμένων έναντι 84,4% των υπολοί-
πων. Σημαντικές διαφοροποιήσεις
εμφανίζονται όσον αφορά την α-
κρόαση ραδιοφώνου και την ανά-
γνωση εφημερίδων (με προτίμηση
στα κοινωνικά και πολιτικά άρθρα
και στα διεθνή θέματα), περιοδικών
και βιβλίων, τον κινηματογράφο και
την παρακολούθηση πολιτιστικών
εκδηλώσεων. Όσοι έχουν ολοκλη-**

ρώσει 9ετή εκπαίδευση συμμετέχουν σε πολύ μεγαλύτερο βαθμό στις δραστηριότητες αυτές από όσους δεν έχουν. Ειδικότερα ως προς την ανάγνωση βιβλίων, είναι πολύ σαφής η διαφοροποίηση. Αξίζει να σημειωθεί το ιδιαίτερα υψηλό ποσοστό (66,7% ή δύο στους τρεις) των υποεκπαιδευμένων (αυτών με χαμηλότερο μορφωτικό επίπεδο) που δήλωσε ότι δε διαβάζει βιβλία ποτέ, ενώ για όσους έχουν ολοκληρώσει 9ετή εκπαίδευση το αντίστοιχο ποσοστό ανέρχεται σε 23,2% (Γ. Τσιώκος, Δ. Βεργίδης, Η. Νικολακόπουλος, 1998:22-23).

■ Να σχολιάσετε το κείμενο, χρησιμοποιώντας στοιχεία από το αντίστοιχο κεφάλαιο του βιβλίου και να συσχετίσετε το επίπεδο εκπαίδευσης με τη συχνότητα χρήσης των πολιτιστικών αγαθών. Η ίδια η τάξη

μπορεί να αποτελέσει το υποκείμενο της έρευνας ή μια μικρότερη τάξη.

■ Να διαμορφώσετε ερωτηματολόγιο με τα κοινωνικοδημογραφικά στοιχεία των μαθητών και να υπολογίσετε τα ποσοστά που δείχνουν την επαφή των μαθητών με πολιτιστικά αγαθά.

Ενδεικτικά μπορεί να χρησιμοποιηθεί και ο παρακάτω πίνακας.

	Καθημε- ρινά ώρες	Εβδομαδιαία	Μηνιαία	Σπάνια μέσα στο έτος
Τηλεόραση				
Ραδιόφω- νο				
Εφημερί- δες				
Περιοδικά				

Βιβλία				
Κινηματο- γράφος				
Θέατρο				
Διαδίκτυο				
Άλλες πολιτιστι- κές εκδηλώ- σεις				

(Να δείτε περισσότερα για την εφαρμογή σχεδίου εργασίας στην εισαγωγή του Τ.Ε.Ε.Μ.)

8.2. ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΕΥ- ΝΑΣ-ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

Να διαβάσετε τις σχετικές οδηγίες για το ερωτηματολόγιο στην ενότητα 4.2. του ΤΕΕΜ.

Θέμα: Ανίχνευση ενδιαφερόντων μαθητών μέσα από το Διαδίκτυο

1. Φύλο :
αγόρι ...
κορίτσι...

2. Μορφωτικό επίπεδο γονέων:
πατέρας ...
μητέρα...

3. Εισόδημα οικογένειας: ...

4. Έχεις σύνδεση με το Διαδίκτυο

στο σπίτι σου;

Ναι....

Όχι...

4α. Εάν ναι, ποιες ιστοσελίδες επισκέπτεσαι συχνότερα;...

.....
.....
.....
.....
.....

Οι απαντήσεις αναλύονται με ποσοστά επί τοις εκατό. Τα ενδιαφέροντα κωδικοποιούνται ανά θεματολογία. Να κάνετε κάποιες υποθέσεις εργασίας για τα πιθανά αποτελέσματα. Τι επηρεάζει τη δυνατότητα χρήσης του διαδικτύου; (π.χ. σχέση μορφωτικού επιπέδου και χρήση διαδικτύου). Να σχολιάσετε τα αποτελέσματα.

8.3. ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

8.3.1 Να παρακολουθήσετε τις διαφημίσεις που προβάλλονται στην τηλεόραση πριν τα βραδινά δελτία ειδήσεων για μια μέρα. Να επιλέξετε μέσα στην τάξη ποιος μαθητής ή μαθήτρια θα παρακολουθήσει ποιο κανάλι (δημόσιο ή ιδιωτικό ή τοπικό).

- Να καταγράψετε τα διαφημιζόμενα προϊόντα, την ομάδα στόχο κάθε διαφήμισης, την ηλικιακή ομάδα και την κοινωνική τάξη στην οποία απευθύνεται η διαφήμιση.
- Να συζητήσετε τα συμπεράσματα που προκύπτουν από τις παρατηρήσεις σας.

Προϊόν	Ομάδα-Στόχος	Ηλικιακή ομάδα	Κοινωνική θέση

8.3.2 Να σχολιάσετε τις κοινωνικές επιδράσεις από τη διάδοση των σύγχρονων Μ.Μ.Ε. Να επισημάνετε τόσο τις θετικές όσο και τις αρνητικές επιδράσεις των Μ.Μ.Ε.

Κοινωνικές Επιδράσεις Μ.Μ.Ε.	Θετικές	Αρνητικές
Εκχώρηση λειτουργιών στα Μ.Μ.Ε. από πρωτογενείς φορείς κοινωνικοποίησης		
Ανάπτυξη της βιομηχανίας της μαζικής κουλτούρας		
Ύπαρξη κυβερνοχώρου		
Ασαφή τα όρια δημόσιας και Ιδιωτικής ζωής		

8.3.3 Να διαβάσετε το κείμενο και να διατυπώσετε τις απόψεις σας σε σχέση με την ταυτότητα των χρηστών των σύγχρονων μέσων επικοινωνίας.

« ...σπρώξε την πόρτα ενός χαμόσπιτου στο βάθος μιας παραγκούπολης: ούτε πόσιμο νερό ούτε ηλεκτρικό, αλλά ένα κινητό τηλέφωνο που φορτίζεται με τη βοήθεια μιας ηλιακής γεννήτριας... όταν δεν ικανοποιούνται βασικές ανάγκες γιατί να δώσει κανείς τόση σημασία σ' αυτό το εργαλείο; Ίσως γιατί, την εποχή της μαζικής αστικοποίησης και της αυξανόμενης φτώχειας για το μεγαλύτερο κομμάτι της ανθρωπότητας, η επικοινωνία είναι επίσης ένα εργαλείο τόσο οικονομικής όσο και ψυχολογικής επιβίωσης. Η φύση των δικτύων επικοινωνίας – τηλέφωνο, διαδίκτυο κ.λπ.- είναι τέ-

τοια που κάθε νέος συνδρομητής αυξάνει την αξία της υπηρεσίας για όλους τους υπόλοιπους. Περισσότεροι συνομιλητές, περισσότεροι πελάτες, περισσότερες πληροφορίες, περισσότερες υπηρεσίες. Το διαδίκτυο διαθέτει δύομισι δισεκατομμύρια ιστοσελίδες και σε αυτές προστίθενται κάθε μέρα επτά εκατομμύρια κείμενα, χωρίς να υπολογίσουμε τα εκατοντάδες εκατομμύρια μηνύματα που διακινούνται με το ηλεκτρονικό ταχυδρομείο.

Στο διάστημα οι στρατιωτικοί δορυφόροι παρατήρησης βρίσκονται δίπλα στα πολιτικά συστήματα γεωγραφικού προσδιορισμού του τύπου GPS (Global Positioning System), τους τηλεοπτικούς αναμεταδότες και σύντομα, στο μέλλον, στους αναμεταδότες του ψηφιακού κινηματογράφου. Μια ταινία θα έρ-

χεται από το Χόλιγουντ στην Αθήνα χωρίς ούτε μια μπομπίνα να διασχίσει τον Ατλαντικό. Όμως η τεχνολογία δεν εξασφαλίζει και την ισότητα. Το κόστος σύνδεσης με το διαδίκτυο δεκαπλασιάζεται όσο απομακρυνόμαστε από την καρδιά της υπερδικτυωμένης κοινωνίας. Ο χάρτης των πιο γρήγορων συνδέσεων, των πολυάριθμων τηλεοπτικών καναλιών, των πιο καινοτόμων βιομηχανιών συμπύπτει με το χάρτη του εισοδηματικού χάσματος στην πρόσβαση στην εκπαίδευση και στην υγεία...» («Το νέο πρόσωπο του κόσμου», *Le monde diplomatique*, τεύχος 1, 2004:48-49).

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

8.3.4 Να διαβάσετε το κείμενο και να συγκεντρώσετε στοιχεία για τα προγράμματα που παρακολουθείτε περισσότερο στην τηλεόραση. Να σχολιάσετε τα ευρήματα.

«Τα τελευταία χρόνια παρατηρείται μια έντονη προτίμηση των μεσων μαζικής ενημέρωσης (κυρίως των ιδιωτικών τηλεοπτικών και ραδιοφωνικών σταθμών) στην προβολή της ανθρώπινης δυστυχίας, γεγονότων βίας, εγκλημάτων και κατ'άστροφών, η οποία διευκολύνεται και από την τεχνολογική εξέλιξη. Καθοριστικοί παράγοντες έξαρσης της λεγόμενης "Reality-TV" ήταν τα μεγάλα κέρδη από την αύξηση της τηλεθέασης και ταυτόχρονα το μικρό κόστος των προγραμμάτων. Η πρώτη δυναμική εμφάνιση της Reality-TV ήταν ο πόλεμος στον Περσικό κόλπο.

Ο προσδιορισμός του περιεχομένου της Reality-TV είναι δύσκολος διότι περιλαμβάνει την προβολή ενός ευρέως φάσματος γεγονότων, δηλαδή, για παράδειγμα, τη

δολοφονία ενός πολιτικού ή ενός απλού ανθρώπου, την ανταπόκριση από ένα μέτωπο πολέμου, ένα τροχαίο ατύχημα, τη σύλληψη κάποιου δράστη, την εκτέλεση ενός ανθρώπου καταδικασμένου σε θάνατο, το φιλμ ενός ερασιτέχνη για μια περιβαλλοντική καταστροφή κ.λ.π... Η πληροφοριακή αξία ενός γεγονότος και οι εμπειριστατωμένες αναλύσεις παρακάμπτονται προς χάρη μιας θεαματικής παρουσίασης και μιας δραματουργικής, δανεισμένης από τη φαντασία και τα μυθιστορήματα» (Έ. Λαμπροπούλου, 1997:117).

Τίτλος προγράμματος	Ψυχαγωγικά	Σειρές	Ειδήσεις

8.3.5 Να εξηγήσετε τις έννοιες:

1. εικονική πραγματικότητα

.....

.....

.....

.....

2. παγκόσμιο χωριό

.....

.....

.....

.....

3. κυβερνοχώρος

.....

.....

.....

.....

.....

4. ψηφιακό χάσμα

.....

.....

.....

.....

8.3.6 Να διαβάσετε το παρακάτω κείμενο. Από αγαπημένες σας ταινίες να περιγράψετε σύντομα ένα χαρακτηριστικό τύπο μιας εποχής και τα στοιχεία με τα οποία αποδίδονται κοινωνικές συμπεριφορές που χαρακτηρίζουν αυτή την εποχή. Το έργο που επιλέξατε θεωρείτε ότι είναι αντιπροσωπευτικό της εποχής που παρουσιάζει;

«Μια ολόκληρη σειρά κινηματογραφικών ταινιών μεγάλης θεαματικότητας έχουν ως ήρωα τον επαρχιώτη, που με στυλιζαρισμένα τα χαρακτηριστικά της ελληνικής υ-

παίθρου (ντύσιμο, γλωσσικό ιδίωμα κ.ά.), θα υποστεί μια ατελείωτη σειρά από κωμικές περιπέτειες στην προσπάθεια του να προσαρμοστεί στο περιβάλλον της πόλης. Ο Κώστας Χατζηχρήστος αλλά και άλλοι ηθοποιοί θα ενσαρκώσουν τον περίφημο Θύμιο, που με όπλα την κατά βάθος καλή του καρδιά αλλά και ολίγη από "θεμιτή χωριάτικη κουτοπονηριά" θα καταφέρει να ξεπεράσει τις παγίδες της μεγαλούπολης και να βρει τα δυο βασικά ζητούμενα: δουλειά και νύφη» (Β. Νόττας, 1998:456).

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....
.....
.....
.....

8.4. ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ

Με αφορμή το παρακάτω κείμενο, να συζητήσετε τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα που παρουσιάζονται στις μέρες μας από την επικοινωνία των ανθρώπων μέσω του διαδικτύου. Η πηγή του κειμένου προέρχεται από: «Το βιβλίο των νέων της Ευρώπης- Η επιλογή είναι δική σου» (Έκδοση Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, 2005/ 2006 : 62).

Ασφαλείς φιλίες μέσω διαδικτύου

Κάποιοι πιστεύουν ότι οι χώροι άμεσων συνομιλιών στο διαδίκτυο (chat) έχουν δημιουργήσει μια νέου τύπου σχέση μεταξύ των ανθρώπων. Οι φίλοι μέσω του διαδικτύου μπορεί να θεωρηθούν «οι καλύτεροί σας φίλοι», γιατί είναι ευχάριστοι, έχουν ενδιαφέρον, είναι διαφορετικοί από οποιονδήποτε άλλον γύρω σας, μπορείτε να τους πείτε τα πάντα και σας καταλαβαίνουν.

Αλλά το θέμα είναι ότι πολύ πιθανόν να μη λέγατε τόσα πολλά για τον εαυτό σας εάν τους είχατε γνωρίσει στο δρόμο. Μέχρι να τους γνωρίσετε αυτοπροσώπως δε θα μπορείτε ποτέ να είστε σίγουροι για το ποιοι ακριβώς είναι και εκείνοι δε γνωρίζουν ποιοι είστε εσείς.

Έξι βασικά σημεία για την ασφάλειά σας

- **Να ελέγξετε το δικτυακό τόπο άμεσων συνομιλιών αναφορικά με την πολιτική ιδιωτικότητας και τον κώδικα επικοινωνίας. Πρέπει να γνωρίζετε τα βασικά θέματα ασφαλείας σχετικά με το τι επιτρέπεται και τι όχι.**
- **Να είστε προσεκτικοί· μπορεί να μην είναι αυτοί που λένε ότι είναι. Και πράγματι, υπάρχουν κάποιοι αρκετά περίεργοι άνθρωποι που επισκέπτονται τους διαδικτυακούς χώρους άμεσων συνομιλιών.**
- **Μη δίνετε καμία πληροφορία σχετικά με τα προσωπικά σας δεδομένα (π.χ. πού μένετε, το όνομα του σχολείου σας, τον αριθμό του τηλεφώνου σας κτλ.), για-**

τί μπορεί να επικοινωνήσουν μαζί σας άτομα που δεν θα θέλατε να γνωρίσετε.

- **Όταν βάζετε ψευδώνυμο, να επιλέξετε ένα που να μην αποκαλύπτει κανένα προσωπικό σας δεδομένο.**

- **Να είστε καχύποπτοι με αυτούς που σας ζητούν να συναντηθείτε σε ιδιωτικούς χώρους άμεσων συνομιλιών.**

- **Εάν αποφασίσετε να συναντήσετε αυτοπροσώπως τους φίλους σας από το διαδικτυακό χώρο άμεσων συνομιλιών:**

- Προσπαθήστε να ελέγξετε από πριν εάν είναι όντως αυτοί που ισχυρίζονται ότι είναι.**

- Ποτέ να μην κανονίσετε να τους συναντήσετε μόνοι σας.**

- Εάν είστε κάτω από 18 ετών, να συνοδεύεστε από κάποιον γονέα ή**

κηδεμόνα σας.

- Εάν δεν αισθάνεστε άνετα να συνοδεύετε στη συνάντηση από το γονέα ή κηδεμόνα σας, τότε σε καμιά περίπτωση δεν πρέπει να πάτε μόνοι σας!

- Να συναντηθείτε σε ένα δημόσιο χώρο και να μείνετε μακριά από απομονωμένες περιοχές (πάρκα, χώρους στάθμευσης, εξόδους κινδύνου).

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Κεφάλαιο 9

9. Αποκλίνουσα συμπεριφορά: Παραβατικότητα και εγκληματικό- τητα

9.1. ΣΧΕΔΙΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Θέμα: Θέματα συμπεριφοράς στο σχολείο

«Μια ομάδα κοριτσιών πειράζουν μια συμμαθήτριά τους. ...Της έστειλαν πρόσκληση για ένα πάρτι, που στην πραγματικότητα δε θα γινόταν. Εκείνη ανταποκρίθηκε στην πρόσκληση, θύμωσε όμως μαζί τους όταν κατάλαβε ότι την κορόιδεψαν. Παραπονέθηκε στις άλλες γνωστές της κλαίγοντας. Εκείνες πιστεύουν ότι είναι ανώριμη και αρχίζουν να μην κάνουν παρέα μαζί της» (Π. Χηνάς και Κ. Χρυσ αφίδης, 2000:32-36).

Με αφορμή το παραπάνω κείμενο ή ένα πραγματικό συμβάν στο χώρο του σχολείου σας, να μελετήσετε περιπτώσεις αυταρχισμού, καταγγελίας, κοροϊδίας, ταπείνωσης κ.ά. μεταξύ συμμαθητών.

Χωρισμός της τάξης σε ομάδες. Σε κάθε ομάδα μοιράζονται ρόλοι (π.χ. ρόλος του θύματος, ρόλος του εκπαιδευτικού, ρόλος του γονέα, ρόλος του διευθυντή κ.ά.). Αφού ακολουθήσει συζήτηση στο πλαίσιο της ομάδας περίπου για ένα τέταρτο ανακοινώνονται στην τάξη τα συμπεράσματα στα οποία κατέληξε κάθε ομάδα.

Προτάσεις προς συζήτηση:

■ Συμβιβασμός που στηρίζεται στην ενσυναίσθηση των αναγκών του άλλου.

■ **Ανοικτή συζήτηση και αποκάλυψη των αναγκών των εμπλεκομένων, ακόμη και χωρίς συμβιβασμό.**

■ **Παραγνώριση (αν είναι πρόβλημα ασήμαντο) ή διαδικασία συμβιβασμού.**

(Συμβουλευτείτε το κείμενο στην εισαγωγή του τετραδίου σχετικά με τη διαδικασία του σχεδίου εργασίας).

9.2. ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ-ΑΝΑΛΥΣΗ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΥ

Εφαρμογή ανάλυσης περιεχομένου και μελέτης περίπτωσης (βλ. παρακάτω).

Δείτε το έργο «Sacco και Vanzetti» του σκηνοθέτη Giuliano Montaldo, παραγωγής 1971.

Ανάλυση ενός κινηματογραφικού έργου

Για να αναλύσουμε ένα κινηματογραφικό έργο θα πρέπει να ανατρέξουμε στα εργαλεία των κοινωνικών επιστημών. Οι ερωτήσεις που ακολουθούν αποτελούν μερικές υποδείξεις για τη μελέτη.

Το έργο

Όνομα και εθνικότητα σκηνοθέτη

.....

Σε ποια περίοδο αναφέρεται το έργο, σε ποια χώρα ή περιοχή;

.....

.....
.....
Το περιεχόμενο του έργου αναφέρεται σε: περίοδο κρίσης, οικονομικών αλλαγών, κοινωνικών ανατροπών, πολιτικών αλλαγών ή άλλο;
.....
.....
.....

Πρόκειται για έργο που αναφέρεται σε αληθινή ιστορία;
.....
.....
.....

Ποια θέματα προσεγγίζει; Οικονομικά, κοινωνικά, ψυχολογικά, άλλα;
.....
.....
.....

**Σε ποιο είδος κατατάσσεται;
Ντοκιμαντέρ, επιστημονικό, δράμα,
κωμωδία, άλλο;**

.....
.....
.....
.....
.....

**Να παρουσιάσετε την ιστορία και
την εξέλιξή της σε 10 γραμμές.**

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Ποια είναι τα κεντρικά πρόσωπα του έργου;

.....
.....
.....
.....

Για κάθε πρόσωπο να φτιάξετε έναν πίνακα που μπορεί να περιλαμβάνει: την ηλικία, την οικογενειακή κατάσταση, την κοινωνική κατηγορία στην οποία ανήκει κ.ά.

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Να συνδέσετε τα θέματα του έργου με αυτά του βιβλίου.

.....
.....

.....
.....
.....
.....
Ποιες έννοιες του κεφαλαίου σχετίζονται με το έργο και ποιος ο ορισμός τους
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

9.3. ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

9.3.1 Να συμπληρωθούν τα κενά:
Το έγκλημα είναι μια συμπεριφορά η οποία αξιολογείται

.....από την κυρίαρχη ηθική της..... και τιμωρείται από τον..... κοινωνικό έλεγχο.

Οι κοινωνιολογικές θεωρίες για την εξήγηση της..... συμπεριφοράς έχουν αναπτυχθεί σε διαφορετικά επίπεδα ανάλυσης. Άλλες δίνουν έμφαση στη της οικογένειας, άλλες στη σημασία της..... , άλλες τέλος στην εργασιακή..... .

9.3.2. Με βάση τον πίνακα του Μέρτον να τοποθετήσετε τους παρακάτω τύπους ατόμων στους αντίστοιχους τύπους συμπεριφοράς («παραδείγματα») και να συμπληρώσετε τα μέσα και τους σκοπούς με τα σημεία + ή -:

**γραφειοκράτης, φοροφυγάς, άστε-
γος, μοναχός, εργαζόμενος απερ-
γός, επαναστάτης.**

Τύπος συμπεριφοράς	Μέσα	Σκοποί	Παραδείγματα
Συμμόρφωση	1. 2. 3.	1. 2. 3.	1. 2. 3.
Καινοτομία	1. 2. 3.	1. 2. 3.	1. 2. 3.
Τυπολατρία	1. 2. 3.	1. 2. 3.	1. 2. 3.
Αναχωρητισμός	1. 2. 3	1. 2. 3.	1. 2. 3.

Επανάσταση	1.	1.	1.
	2.	2.	2.
	3.	3.	3.

9.3.3 Να συμπληρώσετε τη σημασία των εννοιών:

Πρόληψη

.....
.....
.....

Πρωτογενής πρόληψη

.....
.....
.....

Δευτερογενής πρόληψη

.....
.....
.....

Τριτογενής πρόληψη

.....
.....
.....

9.3.4 Να αντιστοιχίσετε τις έννοιες της στήλης Α με αυτές της στήλης Β:

Στήλη Α

- 1. ετικέτα**
- 2. σωφρονισμός**
- 3. υποτροπή**
- 4. ιδρυματοποίηση**
- 5. κοινωνική επανένταξη**

Στήλη Β

Α. δράσεις για την αποτροπή επανανάληψης εγκληματικής συμπεριφοράς

Β. πραγματοποιείται συνήθως με την έκτιση της ποινής

Γ. αποδοχή του χαρακτηρισμού και ανάλογη συμπεριφορά

Δ. οι αρνητικές επιδράσεις του εγκλεισμού στη φυλακή

Ε. η επανάληψη της εγκληματικής συμπεριφοράς

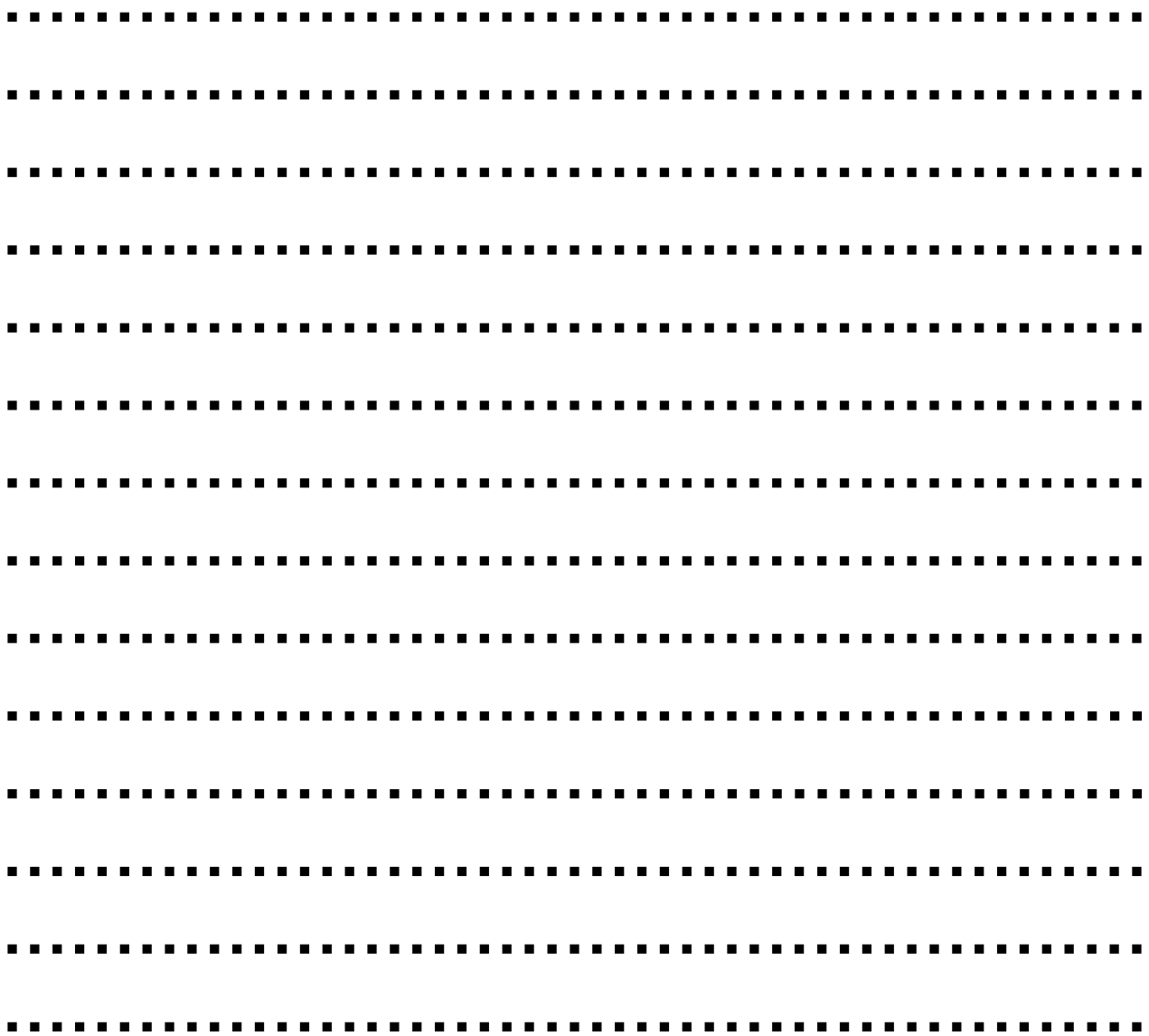
1.	2.	3.	4.	5.
-----------	-----------	-----------	-----------	-----------

9.4. ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ

Να διαβάσετε το κείμενο που ακολουθεί και να σχολιάσετε την εμπειρία σας από συμβάντα που είδατε στην τηλεόραση και σας δημιούργησαν αρνητικά συναισθήματα ή άγχος.

«Οι εκπομπές και οι τηλεοπτικές ειδήσεις, με τα δυσάρεστα γεγονότα, την ανθρώπινη δυστυχία, την πολιτική διαφθορά, το έγκλημα, καλλιεργούν την απαισιοδοξία στα άτομα, τα οδηγούν στην παθητικότητα και την αδιαφορία, ενισχύοντας έτσι το συμβιβασμό τους με την ισχύουσα τάξη πραγμάτων, όποια κι αν είναι αυτή. Η πολιτική επικοινωνία απολιτικοποιείται, αφού τα όρια της ψυχαγωγίας και της πληροφόρησης με τη διαφήμιση,

συγγέονται. Η πολιτική και κοινωνική πληροφόρηση γίνονται θέαμα και παιχνίδι, επικεντρώνονται σε πρόσωπα, προσωπικότητες και σε ανθρώπινες ιδιότητες και όχι στην ουσία των θεμάτων, ούτε σε κατάσταισεις και κοινωνικά προβλήματα. Οι αναλύσεις δεν εστιάζουν σε επιχειρήματα, αλλά συνήθως στην εξιστόρηση ανούσιων στοιχείων και ασήμαντων γεγονότων» (Ε. Λαμπροπούλου, 2000:423).

Κεφάλαιο 10

10. Ετερότητα, διαπολιτισμικές και διακοινωνιακές σχέσεις

10.1. ΣΧΕΔΙΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Θέμα: Τα δικαιώματα του παιδιού

Να διερευνηθούν οι βασικές αιτίες της μετανάστευσης προς την Ελλάδα και ειδικότερα να εξεταστούν τα πιθανά προβλήματα που αντιμετωπίζουν τα παιδιά σε διάφορες χώρες (ενδεικτικά μπορεί να επιλεγεί η Ελλάδα και μια χώρα της Δυτικής Ευρώπης ή της Αφρικής).

Στόχοι

Η σημασία του σεβασμού των δικαιωμάτων του παιδιού ανά τον κόσμο. Ο προβληματισμός σε σχέση με διεθνή ζητήματα που προξενούν προβλήματα στα παιδιά και οι δια-

φορετικοί τρόποι υπεράσπισης των δικαιωμάτων ανά επιλεγόμενη χώρα.

Σκοπός

Με αφορμή την πληροφόρηση (από Μ.Μ.Ε.) που λαμβάνουμε και τις περιπτώσεις παραβιάσεων των βασικών δικαιωμάτων των παιδιών ανά τον κόσμο, θα προσεγγίσουμε το θέμα. Η διερεύνηση μπορεί να πραγματοποιηθεί με τη χρήση βιβλίων και άλλων μαθημάτων (π.χ. ιστορία, δίκαιο, αρχές οικονομίας).

Σχεδιασμός

- Διάρκεια: 6 διδακτικές ώρες παράλληλα με τη διδασκαλία του 10 κεφαλαίου.**
- Χωρισμός σε ομάδες: κάθε ομάδα με βάση τα ενδιαφέροντά της αναλαμβάνει μια θεματική ενό-**

τητα όπως:

1. Δικαιώματα του παιδιού και οικογένεια

2. Δικαιώματα του παιδιού και παιδική εργασία

3. Δικαιώματα του παιδιού και εκπαίδευση

4. Δικαιώματα του παιδιού και φτώχεια

5. Δικαιώματα του παιδιού και υγεία

6. Δικαιώματα του παιδιού και παιχνίδι

- **Υλικά:** εφημερίδες, βιβλία, ταινίες, ντοκιμαντέρ, φωτογραφική μηχανή, διαφάνειες, αντίγραφα πινάκων έργων τέχνης.

- **Δραστηριότητες:**

- 1. Έρευνα πηγών:**

- ✓ Δημιουργία φακέλου με άρθρα από εφημερίδες, περιοδικά, βιβλία, διαδίκτυο.

- ✓ **Καταγραφή οργανισμών ή φορέων που ασχολούνται με το παιδί και την υπεράσπιση των δικαιωμάτων του.**
- ✓ **Αξιοποίηση ιστοσελίδων διαδικτύου σχετικών με το θέμα όπως: Unesco, Action Aid, Βουλή των εφήβων, Διακήρυξη των Ηνωμένων Εθνών για τα δικαιώματα του παιδιού, Συνήγορο του παιδιού.**

2. Έρευνα πεδίου: ενδεικτικές δραστηριότητες:

- ✓ **Διαμόρφωση ερωτηματολογίου σε σχέση με τις υποχρεώσεις και τα δικαιώματα των μαθητών που θα ήθελαν να ισχύουν στο σχολείο.**
- ✓ **Επίσκεψη σε καταυλισμό προσφύγων και συζήτηση με τα παιδιά που έρχονται από άλ-**

λες χώρες για τα θέματα που τα απασχολούν.

- ✓ **Αξιολόγηση:** Σύντομες εκθέσεις μαθητών ή ομάδων για τις εμπειρίες, τα συναισθήματα, τις στάσεις, τις δεξιότητες που ανέπτυξαν αλλά και τις πιθανές δυσκολίες που αντιμετώπισαν (αυτοαξιολόγηση).
- ✓ **Παρουσίαση της εργασίας των ομάδων στο σχολείο ή στην τοπική κοινωνία.**

10.2. ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ-ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ

Η μελέτη περίπτωσης αποτελεί ένα από τα είδη της εμπειρικής έρευνας. Πρόκειται για μια σε βάθος ανάλυση χαρακτηριστικών και συλλογή πληροφοριών από τον κύκλο ζωής μιας μονάδας από το «γενικό

πληθυσμό». Ο γενικός πληθυσμός μπορεί να είναι άτομα, οργανώσεις, κοινότητες ή ακόμη και κοινωνίες. Η μελέτη της μονάδας πραγματοποιείται με τη χρήση διάφορων μεθόδων συλλογής στοιχείων (π.χ. παρατήρηση*, ανάλυση περιεχομένου, συνέντευξη, ανάλυση αρχείων κτλ.) με σκοπό την εξαγωγή συμπερασμάτων για τον ευρύτερο πληθυσμό των μονάδων. Η μελέτη περίπτωσης βρίσκεται στον αντίποδα της δημοσκόπησης, γιατί μέσω αυτής προσπαθούμε να βρούμε τις γενικότερες τάσεις που υπάρχουν σ' έναν πληθυσμό, ενώ στη μελέτη περίπτωσης προσπαθούμε να διεισδύσουμε σε πτυχές, εμφανείς ή λανθάνουσες της αντιπροσωπευτικής μονάδας που εξετάζουμε.

Οι μαθητές μπορούν να εντοπίσουν ένα «αντιπροσωπευτικό»

μαθητή, παιδί μεταναστών, (ίσως μια μαθήτρια και ένα μαθητή) και να μελετήσουν την προσαρμογή του στο ελληνικό σχολικό και στο κοινωνικό περιβάλλον. Η σχετική μελέτη θα πρέπει να καταπιαστεί με όλες τις πτυχές της ζωής του, με την προέλευση, την οικογενειακή κατάσταση, το επάγγελμα και την εργασία των γονέων, τη σχέση του με τους γονείς, την ακαδημαϊκή του πρόοδο, τη συμμετοχή του σε σχολικές δραστηριότητες, την κοινωνική του ένταξη στο σχολικό περιβάλλον και στην ευρύτερη κοινωνία, τις προσδοκίες του για το μέλλον κτλ. Η μελέτη αυτή θα πρέπει να είναι ανώνυμη. Από τη σχετική μελέτη οι μαθητές μπορούν να εξάγουν συμπεράσματα (υποθέσεις εργασίας) για επαλήθευση σε μεγαλύτερα δείγματα αλλοδαπών μαθητών στο

βαθμό που η περίπτωση ήταν αντιπροσωπευτική.

10.3. ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

10.3.1 Να διαβάσετε το παρακάτω απόσπασμα και να απαντήσετε στις ερωτήσεις που ακολουθούν:

«Στη μοναρχική Ρουάντα, μια κυρίαρχη μειοψηφία, ξένης προέλευσης, η ομάδα Τούτσι, επιβλήθηκε σε μια αυτόχθονη αγροτιά που αποτελεί τη μεγάλη πλειοψηφία (πάνω από το 82%), την ομάδα Χούτου. Η μειοψηφία αυτή οικοδόμησε προοδευτικά το κράτος, διεύρυνε το έδαφος του, εγκατέστησε τους μηχανισμούς που διασφαλίζουν την πολιτική και οικονομική της ισχύ: το δίκτυο των σχέσεων προσωπικής

εξάρτησης, την πολιτικο-διοικητική ιεραρχία, τους στρατούς.... Οικοδόμησε, τέλος, ένα ενιαίο σύστημα του οποίου ο ηγεμόνας, απόλυτος κύριος των ανθρώπων και της χώρας, είναι ο φύλακας και ανέπτυξε έναν εθνικό πολιτισμό. Παρ' όλα αυτά, ο ορθολογισμός που χαρακτηρίζει το κράτος της Ρουάντα προσκρούει σε πολυάριθμα εμπόδια που αντιτίθενται στην πορεία του. Όσο πιο απομακρυσμένες από το κέντρο είναι οι περιοχές τόσο λιγότερο υπόκεινται στον κρατικό έλεγχο. Όσο περισσότερο χαλαρώνει αυτός ο έλεγχος τόσο περισσότερο ισχυροποιούνται οι δομές των κλαν* και των γενών. Η ισορροπία μεταξύ των διαφόρων εξουσιών μεταβάλλεται κατά συνέπεια κάτω από τις ίδιες συνθήκες.

Το κράτος δεν μπόρεσε να επι-

βάλει ισομερώς την ισχύ του και οι τοπικές παραλλαγές φανερώνουν τα όρια που παρεμποδίζουν τη γενίκευση του διοικητικού συστήματος. Οι αντιστάσεις που εμφανίστηκαν δεν εξηγούνται μόνο από τις τεχνικές ανεπάρκειες (εκείνες που αναφέρονται στα μέσα διευθέτησης του χώρου και στην εξασφάλιση των επικοινωνιών, εκείνες που είναι εγγενείς σε μια υποτυπώδη γραφειοκρατία). Έχουν τον χαρακτήρα μιας αντίστασης προς την κυριαρχία της αριστοκρατίας των Τούτσι. Αυτό αποδεικνύει ότι ο ορθολογισμός του συστήματος της Ρουάντα φαίνεται να είναι λιγότερο ο ορθολογισμός ενός κράτους που οργανώνει την κοινωνία στο σύνολό της παρά ο ορθολογισμός μιας τάξης που οργανώνει την εκμετάλλευση μιας αγροτικής πλειοψηφίας

στην οποία έχει ανατεθεί η παραγωγή και από την οποία απαιτούνται πολλαπλές παροχές. Η κοινωνικοπολιτική μηχανή λειτουργεί γι' αυτόν τον σκοπό.

Εάν προσπαθήσουμε να παραστήσουμε γραφικά τη διάρθρωση των βασικών κοινωνικών σχέσεων, που έχουν όλες τους οικονομικές επιπτώσεις, διαπιστώνουμε ότι είναι προσανατολισμένες προς τον ηγεμόνα (μουάμι), προς τους φορείς της πολιτικο-διοικητικής ιεραρχίας και προς την αριστοκρατία» (G. Balandier, 1990:206).

- **1.** Διακρίνετε κάποια αντίφαση στην έκφραση «κυρίαρχη μειοψηφία»;
- **2.** Ποια τα εμπόδια στα οποία προσέκρουσε η ορθολογική ανάπτυξη του κράτους της Ρουάντα;

- **3. Πώς θα χαρακτηρίζατε το πολίτευμα της Ρουάντα;**
- **4. Μπορείτε να συνάγετε τις αιτίες της εμφύλιας σύγκρουσης των Χούτου και των Τούτσι;**
- **5. Διαφαίνεται η κοινωνιολογική έννοια της μειονότητας;**
- **6. Να δείτε την ταινία «Ξενοδοχείο Ρουάντα» του σκηνοθέτη Τέρι Τζωρτζ.**

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

10.3.2 Να συμπληρώσετε την ακροστιχίδα:

1. Δ.....
2. Ι.....
3. Α.....
4. Κ.....
5. Ρ.....
6. Ι.....
7. Σ.....
8. Ε.....
9. Ι.....
10. Σ.....

1. Ο μη δεχόμενος αντίρρηση 2. Αυτός που αποβλέπει μόνο στο συμφέρον του 3. Απροθυμία για συμβιβασμό 4. Δυσπιστία 5. Απόστροφή και μίσος απέναντι στους αλλόφυλους και τους αλλοδαπούς, ακραία έκφραση της ξενοφοβίας 6.

**Όμοιος 7. Οι ιδέες που είναι βασι-
σμένες σε διαστρεβλώσεις, υπερ-
βολές και υπεραπλουστεύσεις. 8.
Υπέρμετρη αγάπη για τον εαυτό
μας 9. Τα ιδιαίτερα γνωρίσματα
προσώπων ή πραγμάτων 10. Αρ-
μονική συμβίωση**

10.3.3 Να συμπληρώσετε τα κενά των προτάσεων:

Προκατάληψη: Η αρνητική γνώμη
ή..... διαμορφωμένη
εκ των προτέρων, χωρίς μελέτη ή
..... και επηρεασμένη
από τα κατεστημένα στερεότυπα.

Διάκριση: Δηλώνει άνισο και
..... τρόπο μεταχείρι-
σης ενός ατόμου από κάποιο
....., εξαιτίας και μόνο
της..... ΤΟΥ.

Ξενοφοβία: Το αίσθημα
για τον ξένο ή τον αλλοδαπό συνή-
θως προερχόμενο από αναπτυσσό-
μενη χώρα. Πηγάζει από την άγνοια
και τις..... .

10.3.4 Να διαβάσετε το απόσπα-
σμα από την εφημερίδα. Να χωρι-
στείτε σε δυο ομάδες και να συζη-
τήσετε· κάθε ομάδα θα παρουσιά-
σει τα επιχειρήματά της στο πλαί-
σιο της τάξης, σχετικά με τη συμ-
βίωση διαφορετικών πολιτισμι-
κών ομάδων.

**Έγκλημα τιμής: η παράδοση της
φρίκης**

«Με έξι σφαίρες καρφωμένες στο
σώμα της, η 23χρονη Χατίν Σου-
ρούκ πέθανε μόνη σε ένα δρόμο
του Βερολίνου, νύχτα με χιόνι, δο-
λοφονημένη από τους ίδιους τους

αδελφούς της. Άλλο ένα "έγκλημα τιμής", από αυτά που έχουν γίνει ρουτίνα πια στη Γερμανία. Η Χατίν ήταν μόλις 23 χρόνων και τουρκικής καταγωγής.

Είχε γεννηθεί και μεγαλώσει στο Βερολίνο, όπως τα αδέλφια της και λίγα πράγματα ήξερε για την πατρίδα των γονιών της. Όταν έγινε 16 χρόνων την πάντρεψαν με το ζόρι με έναν ξάδελφό της στην Πόλη και την έστειλαν να ζήσει εκεί. Η Χατίν όμως δεν είχε καμιά τέτοια διάθεση, ούτε ήθελε να περάσει τη ζωή της σε ένα αυστηρά μουσουλμανικό περιβάλλον. Είχε μάθει διαφορετικά στο Βερολίνο. Όταν γέννησε τον πρώτο της γιο χώρισε από τον άνδρα της, πράγμα ιδιαίτερα προσβλητικό για την οικογένειά της και γύρισε στη Γερμανία.

Μόνη, χωρισμένη και με ένα παιδί, άρχισαν τα δύσκολα. Η οικογένειά της να την κρατά σε απόσταση και τα τρία αδέρφια της να την απειλούν. Εκείνη δεν το έβαλε κάτω, βρήκε μια θέση μαθητείας, μετά από λίγο καιρό, μια δουλειά να ζει τον εαυτό της και τον γιο της και έπιασε ένα μικρό διαμέρισμα. Άρχισε να βγαίνει, να έχει κοινωνικές σχέσεις, να γνωρίζει ανθρώπους και τη ζωή, κάτι που δεν άρεσε καθόλου στην οικογένειά της. Οι απειλές έγιναν πιο σοβαρές, μέχρι που το δράμα κορυφώθηκε. Τα τρία αδέρφια της την περίμεναν σε μια σκοτεινή γωνιά κοντά στο σπίτι της να γυρίσει από τη δουλειά. Πιτσιρικάδες και αυτοί. Από 18 μέχρι 25 χρόνων, δε σκέφτηκαν καθόλου τη ζωή της αδελφής τους, ούτε τις δικές τους που καταστρέφονται. Γι' αυτούς πά-

νω από όλα είναι η "τιμή της οικογένειας", ό, τι μπορεί δηλαδή να σημαίνει τιμή σε τέτοια μυαλά. Μόλις είδαν τη Χατίν, άδειασαν πάνω της ένα γεμιστήρα. Την άφησαν και έφυγαν.

Αυτά τα θέματα έχουν γίνει ρουτίνα πια και στο κέντρο της Ευρώπης από τις παράλληλες κοινωνίες που έχουν δημιουργηθεί...

Το θέμα είναι πολύ πολύπλοκο και σίγουρα θα απασχολήσει πολλές ευρωπαϊκές χώρες όλο και πιο πολύ στο μέλλον. Γιατί δεν μιλάμε πια για μετανάστες αλλά για τη δεύτερη και την τρίτη γενιά, που γεννήθηκε και μεγάλωσε εδώ. Και όμως, είναι σαν να μην έλειψαν ούτε μια μέρα από τα ορεινά χωριά της Ανατολίας. Και το λάθος δεν είναι μόνο δικό τους, αλλά και αυτών που δεν

κατάφεραν να τους πάρουν μαζί τους και να τους κάνουν να κατά- λάβουν και τις αξίες των χωρών ό- που γεννήθηκαν και μεγάλωσαν παράλληλα με αυτές της χώρας κα- τάγωγής τους. Αντίθετα, τους έκα- ναν εχθρούς των κοινωνιών μας και του εαυτού τους» (Π. Βαλασόπου- λος, Ελευθεροτυπία, 19/2/2005, «Πλανήτης Γη - Πρόσωπα - Ιδέες – Γεγονότα»).

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

10.4. ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ

10.4.1 Παράδειγμα εφαρμογής της θεωρίας της προκατάληψης. Να διαβάσετε το ποίημα του Κ.Γ. Καρυωτάκη, «Στο άγαλμα της Ελευθερίας που φωτίζει τον κόσμο», μαζί με τις υποσημειώσεις, το οποίο γράφτηκε στη δεκαετία του 1920 και έχει δημοσιευθεί στα Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας, Β' Τεύχος, Β' Τάξη Ενιαίου Λυκείου, ΟΕΔΒ, Έκδοση Γ' 2003.

**Λευτεριά, Λευτεριά, σχίζει, δαγκάνει
τους ουρανούς το στέμμα σου. Το φως σου
χωρίς να καίει, τυφλώνει το λαό σου.
Πεταλούδες χρυσές οι Αμερικάνοι,
λογαριάζουν πόσα δολάρια κάνει
σήμερα το υπερούσιο¹ μέταλλό σου.**

**Λευτεριά, Λευτεριά, θα σ' αγοράσουν
έμποροι και κονσόρτσια² κι εβραίοι.**

¹ υπερούσιος: θεϊκός

² Προσωρινοί συνεταιρισμοί επιχειρήσεων για τη
πραγματοποίηση σκοπών αμοιβαίου συμφέροντος

**είναι πολλά του αιώνας μας τα χρέη,
πολλές οι αμαρτίες, που θα διαβάσουν
οι γενεές, όταν σε παρομοιάσουν
με το πορτραίτο του Dorian Grey³**

**Λευτεριά, Λευτεριά, σε νοσταλγούνε,
μακρινά δάση, ρημαγμένοι κήποι**

³ Το πορτρέτο του Dorian Gray: στο ομώνυμο μυθιστόρημα του Άγγλου συγγραφέα Όσκαρ Ουάιλντ (1891), η διαφθορά, τα εγκλήματα και η ηλικία του ήρωα δεν αφήνουν τα ίχνη τους στην τέλεια μορφή του αλλά αποτυπώνονται σιγά-σιγά στο πορτρέτο του.

όσοι άνθρωποι προσδέχονται τη λύπη
σαν έπαθλο του αγώνος, και μοχθούνε,
και τη ζωή τους εξακολουθούνε,
Νεκροί που η καθιέρωσις⁴ τους λείπει.

⁴ καθιέρωσις: επίσημη αναγνώριση.

Να εξετάσετε το ποίημα από την άποψη της κοινωνικής κριτικής. Παράλληλα, να εξετάσετε αν στο σχετικό κείμενο υποκρύπτονται κοινωνικά στερεότυπα.

-Αν ναι, ποια είναι αυτά τα στερεότυπα;

-Ποια από τις κοινωνιολογικές θεωρίες της προκατάληψης που αναφέρονται στο εγχειρίδιό σας τεκμηριώνεται από το σχετικό κείμενο;

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

10.4.2 Παράδειγμα εφαρμογής τεχνικής έρευνας-επιτόπια επισκόπηση με ερωτηματολόγιο

Να διαβάσετε τα σχετικά με την κατασκευή ερωτηματολόγιων στην ενότητα 4.2 του Τ.Ε.Ε.Μ. Μετά τη συμπλήρωση και την ανάλυση των δεδομένων να διεξαχθεί συζήτηση για τις εναλλακτικές ερμηνείες των απαντήσεων σας.

“ΔΕΝ ΕΙΜΑΙ ΡΑΤΣΙΣΤΗΣ, ΑΛΛΑ...”

Φύλο : αγόρι ...

κορίτσι...

τάξη: ...

Ένας φίλος / μια φίλη σου πρέπει να :

	ΝΑΙ	ΙΣΩΣ	ΟΧΙ
Έχει το ίδιο φύλο			
Είναι από την ίδια χώρα			
Έχει τα ίδια χόμπι			
Έχει την ίδια θρησκεία			
Ντύνεται στο ίδιο στυλ			
Μιλάει την ίδια γλώσσα			
Είναι αποδεκτός από άλλους			
Υποστηρίζει την ίδια ομάδα			
Μένει στη γειτονιά σου			
Άλλο			

2. Σε ποιες χώρες θα ήθελες να πας ταξίδι;

	ΝΑΙ	ΙΣΩΣ	ΟΧΙ
Αίγυπτος			
Αλβανία			
Βουλγαρία			
Γερμανία			
Ελβετία			
Η.Π.Α.			
Ιαπωνία			

Ιταλία			
Πολωνία			
Τουρκία			
Φιλιππίνες			
Άλλη:			

3.Με ποιους δεν θέλεις να κάνεις παρέα;

.....
.....
.....
.....

4.Για ποιους λόγους;

.....
.....
.....
.....

5.Τι κάνεις εσύ, όταν οι άλλοι/ άλλες δεν θέλουν να κάνουν παρέα με σε-να;

.....
.....
.....
.....

6. Αν έπρεπε να πας σε μια άλλη χώρα, τι θα φοβόσουν;

.....
.....

.....
.....
**7. Τι θα περίμενες από τους
καινούργιους συμμαθητές σου;**
.....
.....
.....

.....
8. Τι νομίζεις ότι είναι ρατσισμός;
.....
.....

.....
(Δ. Σιρ, 2004:36)

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- 1. Αγωγή υγείας (2000), Διαφυλικές σχέσεις, Τετράδιο μαθητή, ΥΠΕΠΘ - Εθνικό Ίδρυμα Νεότητας, Εθνική Σχολή Δημόσιας Υγείας.**
- 2. Balandier G. (1990), Πολιτική ανθρωπολογία, Παπαζήσης, Αθήνα.**
- 3. EFA (2003), Global monitoring report, Unesco.**
- 4. Γιωτοπούλου-Μαραγκοπούλου Α. (1995), «Η Ισότητα των φύλων ως παγκόσμιο αίτημα», Διαφυλικές σχέσεις, τόμος 1, επιμ. Ν. Παρασκευόπουλος κ.ά., Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα.**
- 5. Giddens A. (2002), Κοινωνιολογία, Gutenberg, Αθήνα.**
- 6. Hobsbawm E.J. (1996), Η εποχή του Κεφαλαίου, Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης.**
- 7. Καυταντζόγλου Ρ. (1997), Συγγένεια και οργάνωση του Οικιακού**

Χώρου-Συρράκο 1898-1930, Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών, Αθήνα.

8. Κυριαζή Ν. (1999), Η κοινωνιολογική έρευνα, Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα.

9. Λαμπροπούλου Έ.(1997), Η κατασκευή της κοινωνικής πραγματικότητας και τα μέσα μαζικής επικοινωνίας, Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα.

10. Λαμπροπούλου Έ.(2000), «Η βία και η εγκληματικότητα στα Μ.Μ.Ε.» στο: Εγκληματίες και θύματα στο κατώφλι του 21ου αιώνα, Ε.Κ.Κ.Ε., Αθήνα.

11. Μαρξ Κ. και Ένγκελς Φ. (1978), Κομμουνιστικό Μανιφέστο, Καστανιώτης, Αθήνα.

12. Mills C.W. (1970), Οι χαρτογιακάδες, Κάλβος, Αθήνα.

13. Μορέν Ε. (1999), Τα δαιμόνιά μου, του Εικοστού Πρώτου, Αθήνα.

14. Moreno J. (1953), Who shall survive (Rev. ed.), Beacon House, New York.

15. Νόττας Β. (1998), Η κατασκευή της πραγματικότητας και τα Μ.Μ.Ε., Αλεξάνδρεια, Τμήμα Επικοινωνίας και Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών.

16. Rocher G. (1968), Introduction a la Sociologie generale, V.1, Le Seuil, Paris.

17. Rosener W. (1999), Οι αγρότες στην Ευρώπη, Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα.

18. Salmon M., Earman G., Glymour G., Lennox G., Machamer P., McGuire G., Norton G.D., Salmon W. και Schaffner K. (2001), Εισαγωγή στη φιλοσοφία της επιστήμης,

Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης.

19. Shepard J. L. και Green R.W. (2001), Sociology and you, National Textbook Company, Illinois, USA.

20. Σιρ Δ. (2004), Διαθεματικά-Διαπολιτισμικά, Κέντρο Διαπολιτισμικής Αγωγής, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών.

21. Τάτσης Ν. (1986), Η διδασκαλία της κοινωνιολογικής θεωρίας, Gutenberg, Αθήνα.

22. Τσιώκος Γ., Βεργίδης Δ. και Νικολακόπουλος Η. (1998), Πανελλήνια Έρευνα για τον αναλφαβητισμό. Σύνοψη αποτελεσμάτων, Εθνικό Κέντρο Βιβλίου, Αθήνα.

23. ΥΠ.Ε.Π.Θ., Εθνικό Ίδρυμα Νεότητας και Εθνική Σχολή Δημόσιας Υγείας (2000), επιστημ. υπ. Κουρέα-Κρεμαστινού Τζ., Αγωγή Υγείας Σεξουαλική Αγωγή-Διαφυλικές σχέσεις, Τετράδιο καθηγητή και μαθη-

τή.

24. Φίλιας Β. (1978), Κοινωνικά Συστήματα, Νέα Σύνορα-Α. Λιβάνης, Αθήνα.

25. Φραγκουδάκη Ά. (1987), Γλώσσα και Ιδεολογία, Οδυσσέας, Αθήνα.

26. Χηνάς Π. και Χρυσafίδης Κ. (2000), Επιθετικότητα στο σχολείο, ΥΠΕΠΘ-Παιδαγωγικό Ινστιτούτο.

Εικονογραφικό υλικό και πηγές του

Κεφ 1. Ένα κοινωνικό φαινόμενο προσεγγίζεται από διαφορετικές οπτικές γωνίες (Π. Πικάσο Μονοκονδυλιές, Νέα Σύνορα-Α.Α. Λιβάνη, 1997).

Κεφ 2. Αποξένωση στις σύγχρονες κοινωνίες (από το έργο «Υπόγεια διάβαση» του Τζορτζ Τούκερ, Εκπαιδευτική ελληνική εγκυκλοπαί-

δεια: φιλοσοφία και κοινωνικές επιστήμες, Εκδοτική Αθηνών, 1997).

Κεφ 3. Παίζοντας μαθαίνω να ζω (Εγκυκλοπαίδεια Grand Larousse, Ενότητα III: Γενικές επιστήμες – έμβιος κόσμος, Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 2001).

Κεφ 4. Μια όψη της σύγχρονης οικογένειας στην κοινωνία της γνώσης (Kinuko Craft, Ελληνική εκπαιδευτική εγκυκλοπαίδεια: φιλοσοφία και κοινωνικές επιστήμες, Εκδοτική Αθηνών, 1997).

Κεφ 5. Σχολικές τάξεις: ομάδες εργασίας. α) 1ο Λύκειο Μελισσίων β) 2ο Λύκειο Δραπετσώνας (φωτογραφικό αρχείο Γ. Ζαφειρόπουλος και Ρ. Κασιμάτη).

Κεφ 6. Εργαζόμενοι σε τρεις κλάδους οικονομικής δραστηριότητας (βαμβακοπαραγωγός, οικοδόμος και σχεδιαστής μηχανολογικού

σχεδίου) (Εκπαιδευτική εγκυκλοπαίδεια: Τεχνολογία και πληροφορική, Εκδοτική Αθηνών, 1999).

Κεφ 7. Πολιτικά κόμματα: πυλώνες της κοινοβουλευτικής δημοκρατίας (φωτογραφικό αρχείο Β. Βαρδουλάκη, Αθηναϊκό Πρακτορείο Ειδήσεων).

Κεφ 8. Δορυφορικός δίσκος: υποδομή για τα σύγχρονα Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας (About Greece: Ministry of Press and Media, Secretariat General Information, Αθήνα 2001).

Κεφ 9. Χουλιγκανισμός: ένα από τα «θύματά» του είναι ο αθλητισμός (φωτογραφικό αρχείο Χ. Χαμηλοθώρη).

Κεφ 10. Πολιτισμική ποικιλία, ο πλούτος της ανθρωπότητας (Cl. Levi-Strauss, Φυλές και ιστορία, Μπάυρον, 1987).

Εξώφυλλο

Οι φωτογραφίες του εξωφύλλου είναι κατά σειρά: 1η (κεφ. 8 του Τ.Ε.Ε.Μ), 2η (κεφ. 6) 3η (κεφ. 5), 4η (κεφ. 2), 5η (οδοιπορικό των μαθητών του 1ου Ε.Λ. Βριλησσίων στους χώρους των μεταναστών για το γύρισμα της ταινίας "Σαν τον Οδυσσέα" στο πλαίσιο του προγράμματος "Ολυμπιακή παιδεία", φωτογραφικό αρχείο Ι. Τσιλαφάκη και Α. Βέλτσου), 6η (η Βουλή των εφήβων, Φωτογραφικό Αρχείο της Βουλής των Ελλήνων), 7η (κεφ. 5), 8η (το Ευρωπαϊκό κοινοβούλιο, Γραφείο του Ευρωπαϊκού κοινοβουλίου για την Ελλάδα).

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

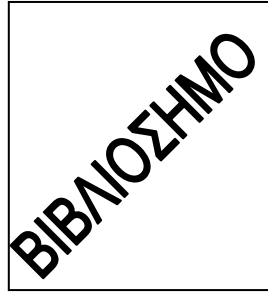
Κεφάλαιο 6. Εργασία, ανεργία και κοινωνικές ανισότητες.....	5
6.1. Σχέδιο εργασίας: Εργασία για όλους;.....	6
6.2. Τεχνικές κοινωνικής εργασίας-έρευνα τεκμηρίων.....	7
6.3. Ασκήσεις και δραστηριότητες.....	10
6.4. Παράδειγμα εφαρμογής.....	31
Κεφάλαιο 7. Μορφές και κοινωνικές βάσεις της εξουσίας	42
7.1. Σχέδιο εργασίας: Η πολιτική πρέπει να ενδιαφέρει όλους τους νέους;.....	43
7.2. Τεχνικές κοινωνικής έρευνας-κοινωνικό πείραμα	44
7.3. Ασκήσεις και δραστηριότητες.....	49
7.4. Παράδειγμα εφαρμογής.....	58

Κεφάλαιο 8. Το άτομο, η κοινωνία και τα μέσα μαζικής επικοινωνίας	64
8.1. Σχέδιο εργασίας: Η συχνότητα χρήσης πολιτιστικών αγαθών από τους μαθητές	65
8.2. Τεχνικές κοινωνικής έρευνας-ερωτηματολόγιο	72
8.3. Ασκήσεις και δραστηριότητες	74
8.4. Παράδειγμα εφαρμογής	87

Κεφάλαιο 9. Αποκλίνουσα συμπεριφορά: παραβατικότητα και εγκληματικότητα	92
9.1. Σχέδιο εργασίας: Θέματα συμπεριφοράς στο σχολείο	93
9.2. Τεχνικές κοινωνικής έρευνας-ανάλυση περιεχόμενο	95
9.3. Ασκήσεις και δραστηριότητες	100
9.4. Παράδειγμα εφαρμογής	108

Κεφάλαιο 10. Ετερότητα, διαπολιτισμικές και διακοινωνιακές σχέσεις	111
10.1. Σχέδιο εργασίας: Τα δικαιώματα του παιδιού	112
10.2. Τεχνικές κοινωνικής έρευνας-μελέτη περίπτωσης	116
10.3. Ασκήσεις και δραστηριότητες	119
10.4. Παράδειγμα εφαρμογή	131
Βιβλιογραφία	142
Εικονογραφικό υλικό	146

Με απόφαση της Ελληνικής Κυβέρνησης τα διδακτικά βιβλία του Δημοτικού, του Γυμνασίου και του Λυκείου τυπώνονται από τον Οργανισμό Εκδόσεως Διδακτικών Βιβλίων και διανέμονται δωρεάν στα Δημόσια Σχολεία. Τα βιβλία μπορεί να διατίθενται προς πώληση, όταν φέρουν βιβλιόσημο προς απόδειξη της γνησιότητάς τους. Κάθε αντίτυπο που διατίθεται προς πώληση και δε φέρει βιβλιόσημο, θεωρείται κλεψίτυπο και ο παραβάτης διώκεται σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 7, του Νόμου 1129 της 15/21 Μαρτίου 1946 (ΦΕΚ 1946, 108, Α΄).

**Απαγορεύεται η αναπαραγωγή
οποιοδήποτε τμήματος αυτού του
βιβλίου, που καλύπτεται από
δικαιώματα (copyright), ή η χρήση
του σε οποιαδήποτε μορφή, χωρίς
τη γραπτή άδεια του Παιδαγωγικού
Ινστιτούτου**